

Ploegpark te Bergeijk

Historisch onderzoek en tuinhistorische waardestelling
i.s.m. Buro Mien Ruys

29 juni 2016

STICHTING IN ARCADIË

't Zand 44, 3811 GC Amersfoort
t. 033 4480035
e. info@stichtinginarcadie.nl
www.stichtinginarcadie.nl

Projectteam Stichting In Arcadië:
Ir P. (Peter) Verhoeff landschapsarchitect BNT
Drs R. (Ronald) H.M. van Immerseel historicus
N. (Nina) Wijsbek, MA historicus
M. (Maartje) Bos BASc, beheerspecialist groen erfgoed

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke manier dan ook, zonder schriftelijke toestemming van Stichting In Arcadië.

Alle foto's in het rapport zijn van Stichting In Arcadië, tenzij anders vermeld.

buro mien ruys
tuin & landschapsarchitekten

Buro Mien Ruys
Anet Scholma
Amstel 157, 1018 ER Amsterdam
t. 020-6225873 e. buro@mienruys.nl

Ploegpark te Bergeijk

Historisch onderzoek en waardestelling

29 juni 2016

INHOUD

1. Inleiding en Methodologie	5
1.1 Inleiding	
1.2 Doel	
1.3 Methodologie	
2. Historische ontwikkeling	7
2.1 Voorgeschiedenis: 1920 - 1956	7
2.2 Bouw van de fabriek en aanleg Ploegpark: 1956 - 1963	9
2.3 Wijzigingen en latere ontwikkelingen: 1963 - 2007	29
2.4 2007– heden	35
3. Actuele situatie	37
3.1 Landschappelijke omgeving	39
3.2 Het Ploegensemble in Bergeijk	41
3.3 Beschrijving 'Ploegpark'	45
3.4 Beschrijving 'Omgeving Polynormloodsen'	55
3.5 Beschrijving 'Perceel Boskamer'	57
4. Tuinhistorische waardestelling	59
4.1 Monumentstatus	61
4.2 Mien Ruys; stijlkenmerken en het Ploegensemble in Bergeijk	63
4.3 Tuinhistorische waardestelling	71
4.3.1 Inleiding	
4.3.2 Het Ploegensemble in Bergeijk	
4.3.3 Ploegpark	
4.3.4 Perceel Boskamer	
4.3.5 Omgeving Polynormloodsen	
5. Aanbevelingen	84
6. Literatuur en noten	86
Bijlage 1. Toegepast assortiment Het Ploegpark	87

Luchtfoto weverij De Ploeg en omgeving; Eindhovens Dagblad, 4 nov 2014, foto Ronald Otter

1. INLEIDING EN METHODOLOGIE

1.1 Inleiding

De fabriek van Weverij De Ploeg te Bergeijk is in 1957 gebouwd aan de Riethovensedijk 20, ten noorden van het centrum van het dorp. Bij de fabriek is een uitgestrekte parktuin aangelegd, het Ploegpark. De fabriek is ontworpen door Gerrit Rietveld (1888-1964), het parkontwerp is van tuin- en landschapsarchitecte Mien Ruys (1904-1999). In 2007 sluit Weverij De Ploeg de deuren van de fabriek. Momenteel wordt het complex door de huidige eigenaar gerestaureerd, verbouwd en opnieuw ingericht. Zowel fabriek als park zijn in 2009 aangewezen als Rijksmonument (monumentnr. 530967 (park) en 531184 (fabriek)).

Het studiegebied van voorliggend rapport betreft de directe omgeving van de fabriek van de voormalige Weverij De Ploeg, gelegen aan de noordzijde van de bebouwde kom van Bergeijk: het Ploegensemble. Binnen het oeuvre van Mien Ruys neemt het Ploegpark een belangrijke plaats in als een van de belangrijkste groenmonumenten uit de tijd van het Nieuwe Bouwen (periode 1915-1960).

Voorliggende rapportage is een samenwerking tussen Buro Mien Ruys en Stichting In Arcadië en dient ter vervanging van een voorrapport van Buro Mien Ruys.

Het archief van Mien Ruys van vóór 1960 is grotendeels verloren gegaan. Het archief lag opgeslagen op een zolder te Dedemsvaart is bij een opruiming in de jaren '60 verbrand. Wat resteerde van het archief, en wat later is verzameld met betrekking tot de oudere projecten, is omstreeks 2008 door Buro Mien Ruys overgedragen aan Wageningen UR. Dit archief is geraadpleegd voor het voorliggende project. Het archief van Weverij De Ploeg is na 2007 door het bedrijf overgedragen aan het Textielmuseum Tilburg. Buro Mien Ruys / Stichting In Arcadië heeft, behalve de op internet beschikbare fotocollectie, geen onderzoek gedaan in dit archief. Bekend is dat er enkele ontwerptekeningen van Mien Ruys in het archief zitten, deze worden momenteel geïnventariseerd maar dit is ten tijde van het verschijnen van voorliggend rapport nog niet gereed.

Op 10 juni 2016 heeft een veldbezoek plaatsgevonden te Bergeijk.

1.2 Doel

De huidige eigenaar, Jan Burgmans Beheer, laat de fabriek restaureren, verbouwen en herinrichten om zijn bedrijf Bruns BV erin te kunnen vestigen. Ook het park wordt meegenomen in dit project. Het voorliggend historisch onderzoek met een analyse van de ontwikkelingsgeschiedenis en waardestelling dient primair als cultuurhistorische onderbouwing en toetsingskader voor de plannen met betrekking tot de parktuin. Het tuinhistorisch onderzoek naar de tuin- en parkaanleg met een tuinhistorische waardestelling van het plangebied in de actuele situatie is conform de landelijke *Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek* (Rijksdienst Cultureel Erfgoed 2012) uitgevoerd.

1.3 Methodologie

Het voorliggende onderzoek en waardestelling is uitgevoerd volgens de onderzoeks- en rapportagemethode zoals deze staat omschreven in de landelijke *Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek* (RCE 2012) en omvat:

- Historisch onderzoek;
- Inventarisatie actuele situatie;
- Tuinhistorische waardestelling.

Historisch onderzoek

Hierin worden de relevante historische gegevens en de historische ontwikkeling beschreven en geanalyseerd op structuurniveau. Het historisch onderzoek omvat archief-, literatuur- en kaartonderzoek. Ook het terrein zelf vormt een belangrijke bron.

Inventarisatie actuele situatie

Hierin wordt de actuele situatie op hoofdlijnen geïnventariseerd. Voor deze inventarisatie is veldonderzoek gedaan en gebruik gemaakt van de Grootchalige Basis Kaart van Nederland en een recente luchtfoto van de actuele situatie en de digitale onderlegger van Buro Mien Ruys.

Tuinhistorische waardestelling

De waardestelling omvat de synthese van het historisch onderzoek en de inventarisatie van de actuele situatie en resulteert in een waardestelling van de actuele situatie. Immers van verdwenen elementen kan de waarde niet worden gesteld. Voor het Ploegpark is een contextuele tuinhistorische waardestelling en een interne tuinhistorische waardestelling gemaakt. Een specifieke architectuur- en bouwhistorische beschrijving en waardestelling van de individuele bouwwerken behoort niet tot de opdracht.

Begrippenkader tuinhistorische waarden

De tuinhistorische waarden die worden gesteld, getoetst aan de criteria gaafheid en zeldzaamheid, kunnen hoog, positief of indifferent zijn.

- Hoge tuinhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis voor de aanleg;
- Positieve tuinhistorische waarde: van belang voor de structuur en/of betekenis van de aanleg;
- Indifferente tuinhistorische waarde: van relatief weinig belang voor de structuur en/of betekenis van de aanleg.

Achterzijde van het Van Galenhuys (Hof 63) waar Weverij De Ploeg vanaf haar oprichting in 1923 haar (administratieve) onderkomen had. Het witte gebouw is een uitbouw ontworpen door Gerrit Rietveld; collectie textielmuseum nr TMT001400162

Polynormloodsen op de bouwlocatie De Ploeg 1956 1957; collectie textielmuseum nr TMT001400165

Het houten gebouw rechts is het magazijn van Weverij De Ploeg. In het gebouw links waren de (directie) kantoren; collectie textielmuseum nr TMT001400163

2. HISTORISCHE ONTWIKKELING

2.1 Voorgeschiedenis: 1920 - 1956

De oorsprong van Weverij De Ploeg ligt in de in 1920 te Best opgerichte Coöperatieve Productie- en Verbruikersvereniging De Ploeg. De Ploeg is oorspronkelijk een landbouwcommune die socialistische en sociaal-anarchistische idealen aanhangt. De vereniging wordt 1921 toegelaten tot de door Frederik van Eeden opgerichte vereniging Gemeenschappelijk Grondbezit (G.G.B.). De vereniging De Ploeg komt in Bergeijk terecht via een van de oprichters, Carl Hijner, die de exploitatie van het in Bergeijks notarishuis gevestigde 'Vegetarisch Herstellingsoord De Van Galenstichting' had overgenomen. In 1922 verhuisde Hijner naar het in 1804 gebouwde notarishuis aan de Hof/Eerselsedijk, destijds het Van Galenhuis genoemd.

De Coöperatieve Productie- en Verbruikersvereniging De Ploeg had in Best al plannen voor een weverij, maar die kwamen daar om financiële redenen niet van de grond. In Bergeijk lukt dit wel. In 1922 wordt een bouwvergunning om een weverij te bouwen aangevraagd en verleend en in 1923 wordt Weverij De Ploeg gestart. Een nieuw gebouwde schuur achter het notarishuis gaat als weverij functioneren; hier worden enkele weefgetouwen geplaatst. Via Hijner wordt latere directeur Piet Blijenburg aangetrokken. Blijenburg was een sympathisant van het idealistische gedachtegoed van De Ploeg en richtte samen met Hijner in 1923 de 'Coöperatieve Productie- en Verbruikersvereniging De Ploeg te Bergeijk' op. Het beeldmerk van De Ploeg, twee paarden die een ploeg trekken, symboliseert het volgende: "[Een ploeg] die de wereld omploegt voor het nieuwe zaad, die opruimt het militarisme, de drankellende, de uitbuiting, de gevangenis etc. om ruimte te geven aan vrijheid. En een opkomende zon: het opkomend socialisme tegenover de donkere vloek van het kapitalisme", schreef men in de jaren '20 van de vorige eeuw.¹

De eerste jaren zijn zwaar: de jaren '20 van de vorige eeuw is economisch gezien een slechte periode. Bovendien kost het herstellingsoord De Ploeg een hoop geld en levert het niets op. In 1928 wordt het opgeheven, waarna woning, erf, bijgebouwen en tuin in eigendom van De Ploeg komen. Het kantoor van De Ploeg is vanaf dan gevestigd in het notarishuis. Hijner vertrekt in 1927, maar Blijenburg blijft tot aan zijn pensioen in 1963 directeur, en tot aan zijn dood in 1967 betrokken bij De Ploeg. In 1937 verandert de naam van de Coöperatie Productie- en Verbruikersvereniging in 'Coöperatieve Weverij en Textielwarenhandel De Ploeg'. Onder Blijenburg floreert het bedrijf, totdat de Tweede Wereldoorlog uitbreekt en er een tekort aan grondstoffen ontstaat. Na de oorlog groeit het bedrijf echter weer gestaag, en wordt in 1953 uitgebreid met een extra magazijn en nieuw kantoor op 't Hof en een werkplaats op het Eijkereind.

In samenhang met het nieuwe magazijn uit 1953 ontwerpt Mien Ruys vermoedelijk enkele jaren later de boomweide aan de oostzijde tussen het magazijn en de Riethovensedijk. De boomweide, die in vorm en beplanting sterk de signatuur van Ruys uitstraalt, komt voor op de tekening getiteld 'verzameltekening/ herzien ontwerp' uit 1959.

Er wordt inmiddels wel uitgekeken naar nieuwe fabrieksruimte. Deze plannen raken in een stroomversnelling als in mei 1956 een brand de weverij aan het Eijkereind verwoest. Als noodoplossing worden in juli 1956 de polynormloodsen opgetrokken op hun huidige locatie.²

Toegangsweg naar Bergeijk 1950-1970; collectie textielmuseum nr TMT001400168

De Ploeg logo 1923, collectie textielmuseum nr TMT001300969

De ploeg in aanbouw 1957, rechts op de foto een nieuw aangeplante boom tussen boompalen; collectie textielmuseum nr TMT001300010

Bouw van de nieuwe fabriek De Ploeg; collectie textielmuseum nr TMT001300011

Weefster staand aan het werk achter een jacquard- weefgetouw voor stalen. Op de achtergrond biedt de glazen noordgevel uitzicht op de bosrijke omgeving; fotograaf Carel Blazer, 1960-1975, collectie textielmuseum nr TMT001300074

2.2 Bouw van de fabriek en aanleg Ploegpark: 1956 - 1963

Het heeft Blijenburgs voorkeur om in Bergeijk te blijven, mede vanwege de centrale ligging in de Benelux en omdat veel werknemers uit het dorp of de nabije omgeving komen. Doorslaggevende reden voor het vestigen van de nieuwe fabriek aan de Riethovensedijk is dat de burgemeester van Bergeijk Blijenburg flink wat hectare grond grenzend aan de Ploegpercelen beschikbaar stelt. Blijenburg gaat hier graag mee akkoord en neemt contact op met Gerrit Rietveld voor het ontwerp van de fabriek. In 1956 wordt een bouwvergunning aangevraagd. Blijenburg wil bij de fabriek een tuin voor de medewerkers. Hiervoor wordt tuin- en landschapsarchitecte Mien Ruys aangetrokken. Zij is vrijwel vanaf het begin betrokken bij de projectplannen.

Mien Ruys en Gerrit Rietveld leerden elkaar vermoedelijk kennen tijdens de 'Doornse dagen' in Doorn tijdens de Tweede Wereldoorlog. Mien Ruys werd hier door J.T.P. Bijhouwer geïntroduceerd bij de architectengroep 'de 8' en 'de opbouw'. Ze voelde verwantschap met de vooruitstrevende sociaal geëngageerde opvattingen van deze architectengroep. Ze werd lid van 'de 8' en raakte goed bevriend met o.a. Gerrit Rietveld. Een jarenlange intensieve samenwerking volgde daaruit waarbij Rietveld altijd in een vroeg stadium van het ontwerpproces Mien Ruys inschakelde. Hoeveel waarde Gerrit Rietveld hechtte aan het oordeel van Mien Ruys blijkt uit de totstandkoming van het plan voor de Ploegfabriek.

De tuin van het Ploegcomplex moet werknemers de gelegenheid geven om in de pauzes en op weg naar de fabriek in contact te komen met en te ontspannen in de natuur. Ook het uitzicht op de tuin vanuit de fabriek, met de speciaal hiervoor ontworpen glazen noord- en zuidgevel van het fabrieksgebouw, moeten bijdragen aan een prettig werkklimaat. Het Ploegcomplex is dan ook een nadrukkelijke samenwerking tussen Ruys en Rietveld.

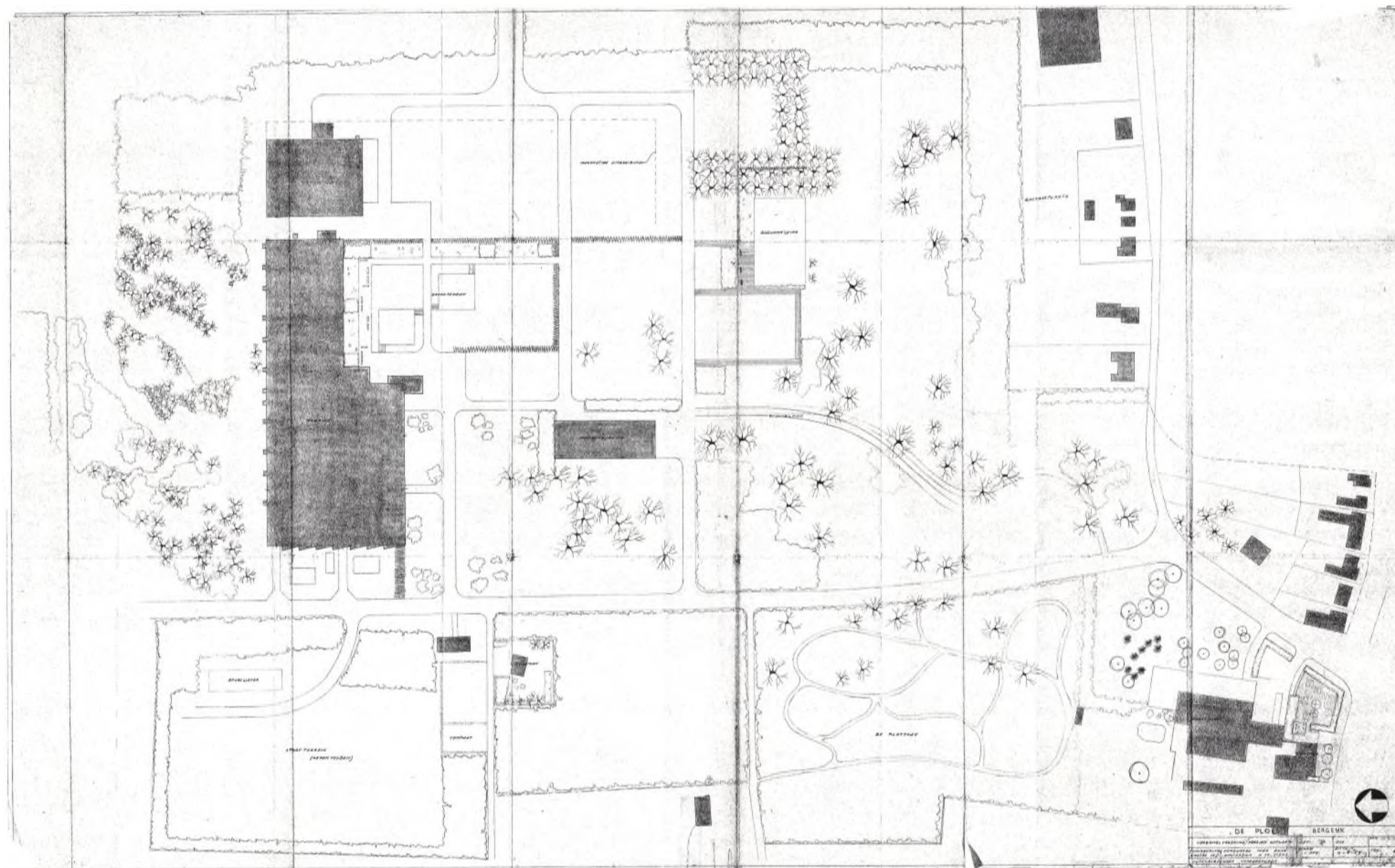
Het terrein dat wordt aangewezen voor het fabriekscomplex ligt ten noorden van Bergeijk en wordt begrensd door de Bucht aan de zuidzijde en de Riethovensedijk aan de westzijde. Ten westen van de Riethovensedijk liggen ook nog enkele percelen die bij het complex horen, met daarop o.a. een woonhuis (later de tuinmanswoning) en een directieket. Ook het oude, mogelijk uit de 19^e eeuw daterende wandelbos (op historische kaarten wordt dit wandelbos "Plantage" of "Ploegbos" genoemd) van het notarishuis dat in 1953, dus voor de betrokkenheid van Ruys, al is weergegeven op een topografische kaart, wordt door Ruys opgeknapt. Op het aangewezen terrein, ten noordoosten van het notarishuis en ten noorden van de bebouwde kern van Bergeijk, staan enkele boerderijen die worden afgebroken voor de aanleg van het

fabriekscomplex. Op de topografische kaart uit 1953 is te zien dat het terrein voor de aanleg een blokvormige verkaveling kent en bestaat uit weilanden, roggevelden en percelen bos. Enkele zandpaden doorkruisen het terrein. De Riethovensedijk is in deze periode een onverharde weg die de verbinding vormt tussen Bergeijk en Riethoven. De grond bestaat ter plaatse uit droge zandgrond. Mien Ruys is erg onder de indruk van de aanwezige natuur en het reliëf, en gebruikt de bestaande situatie in haar plannen. Zo incorporeert ze de bestaande ruimtelijke structuur in de aanleg en handhaaft ze bebossing. Ook haalt zij Rietveld over om de fabriek aan de noordzijde van het aangewezen terrein, in plaats van in het midden, te bouwen. Ruys wees Rietveld op het feit dat zijn ontwerp het natuurlijke niveauverschil in het terrein, wat Ruys juist zeer waardeerde, teniet deed.

Als oplossing tekende Rietveld het gebouw in spiegelbeeld, tegen Blijenburgs zin in, om op die manier het reliëf te benadrukken. Omdat het terrein echter werd geëgaliseerd voor de bouw kwam het beoogde effect nauwelijks tot zijn recht.³

Topografisch Militaire Kaart 1953; www.topotijdreis.nl

Ontwerp Ploegpark, 04-05-1959, gewijzigd 29-08-1961; Buro Mien Ruys

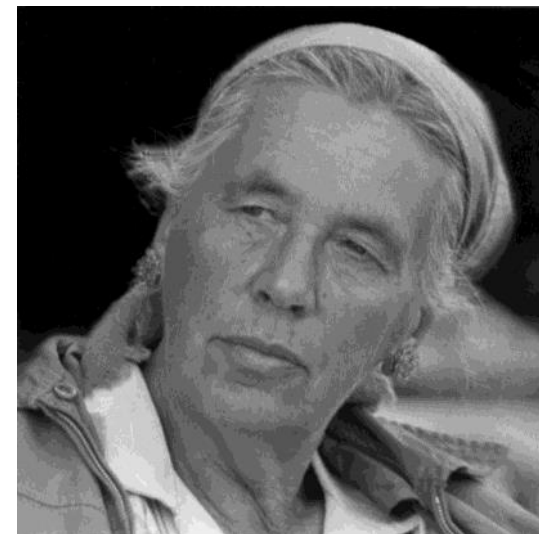
De ontwerpgeschiedenis van de terreininrichting van de parktuin is niet meer exact te achterhalen omdat tekeningen en correspondentie verloren zijn gegaan. Het archief van Mien Ruys is omstreeks 1960 verbrand, waardoor uit de periode 1924-1960 vrijwel niets over is. Van Ruys' ontwerp voor het Ploegpark zijn wel enkele latere ontwerptekeningen bewaard gebleven. De oudst (in archieven teruggevonden) tekening voor het park is gedateerd 4 mei 1959. Deze tekening is gewijzigd in september 1961. De tekening heeft nummer 4 en is getiteld 'verzameltekening/herzien ontwerp'. Het betreft een overzichtstekening van het gehele project, waarop is weergegeven wat is aangelegd, wat al is gerealiseerd en waarop nieuwe voorstellen zijn aangegeven. Er zijn echter planuitwerkingen (beplantingsplannen) van eerder datum: 3 beplantingsplannen gedateerd 21 november 1956 voor de omgeving van de blusvijver en een gemengde bosrand langs de oostgrens. Er is een uitwerking van de beplanting aan de achterzijde van de fabriek gedateerd 18 oktober 1957 en een uitwerking van de beplanting van de tuinmanswoning gedateerd 21 april 1958. De ontwerp-tekening is dus niet de oorspronkelijke versie en ook niet door Mien Ruys zelf getekend. Mien Ruys tekende uitsluitend met potlood. Als haar potloodschets gereed was, liet ze deze door een medewerker 'in inkt zetten'. Het ontwerp komt overeen met de beplantingsplannen van de jaren daarvoor en met planuitwerkingen van later datum.

Het parkontwerp bestaat grofweg uit twee delen, een strak geometrisch deel direct ten zuiden van het fabrieksgebouw en een meer landschappelijk entreepark met naturalistische losse vormen richting de Eerselsedijk. Het geometrisch vormgegeven deel is een compositie met een vlakverdeling en lijnvoering die zeer verwant is aan het idioom van De Stijl. Dit patroon van vlakken en lijnen wordt, naast de bebouwing (fabriek, polynormloodsen en fietsenstalling) met name gevormd door bestrating, gras en hagen/haagblokken. Alle functies krijgen binnen deze compositie een logische vorm en plaats.

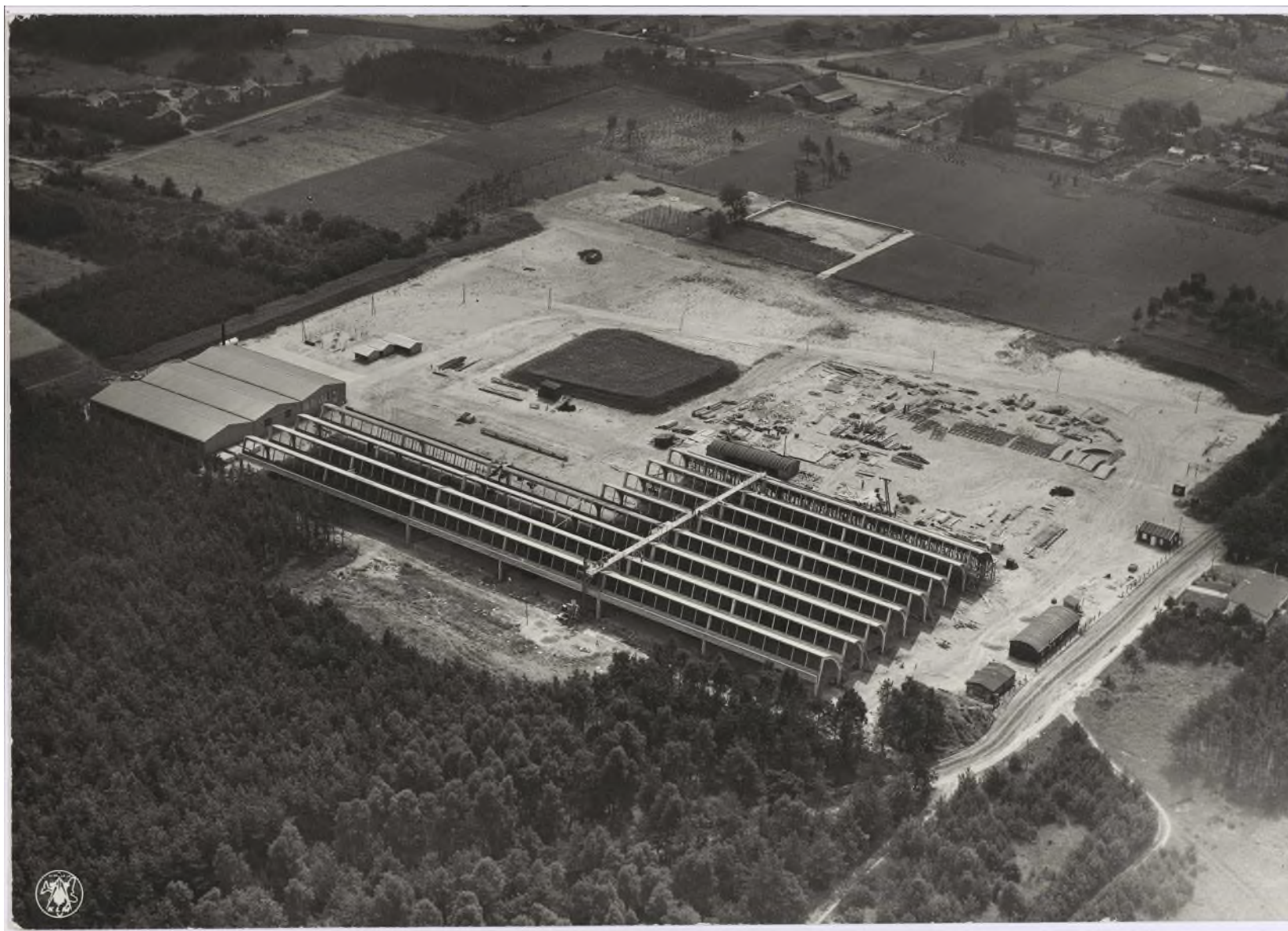
Aan de hand van verschillende luchtfoto's is de wordingsgeschiedenis van de tuin goed te volgen. Zo blijkt uit luchtfoto's van tijdens en net na de aanleg dat het entreepark gelijktijdig met de bouw van de fabriek werd aangelegd. Het geometrisch gedeelte is tijdens de bouw van de fabriek nog een zandvlakte. Als de fabriek in 1958 in gebruik genomen wordt staat de parkaanleg stil, zo blijkt uit een brief van Mien Ruys aan Gerrit Rietveld van 19 december 1958 (p. 17). Mogelijk is de ontwerp-tekening uit 1959 gemaakt als in dat jaar de terreinaanleg verder gaat. De uitvoering van de parkaanleg wijkt op sommige punten af van de ontwerp-tekening van Ruys uit 1959. Met name het vlakken- en lijnenspel is in de aanleg verkleind en versoberd, en de omgeving van de Polynormloodsen is niet uitgevoerd.

Gerrit Rietveld

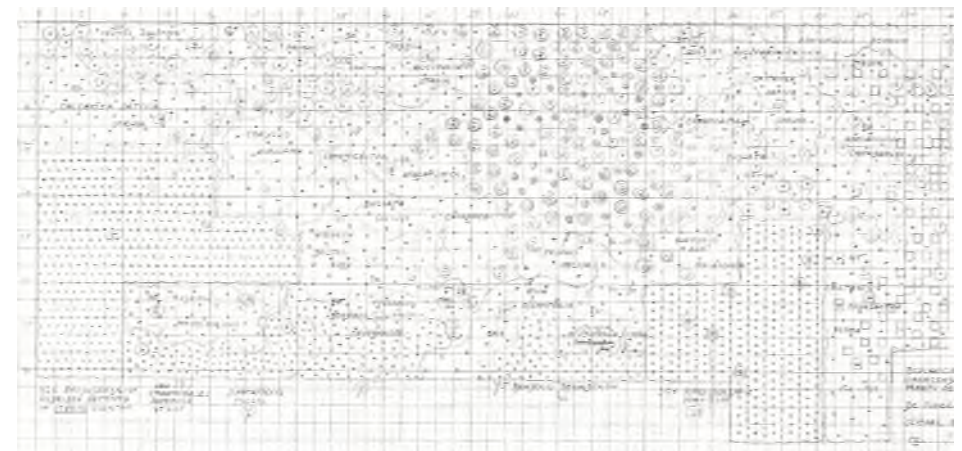
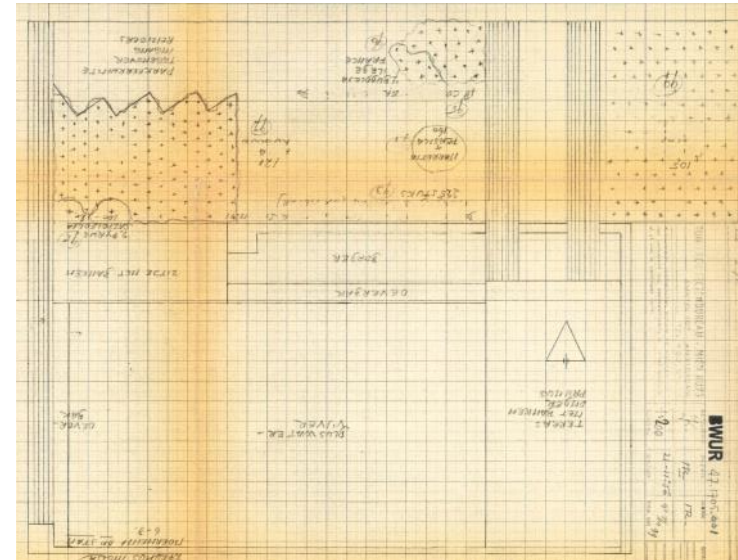
Mien Ruys

Luchtfoto De Ploeg Bergeijk 1957; collectie textielmuseum nr TMT001300017. Opvallend is dat het Entreepark al is aangeplant

Luchtfoto De Ploeg Bergeijk 1958; collectie textielmuseum nr TMT001300019. De 'kale zandvlakte' uit de brief van Mien Ruys aan Rietveld

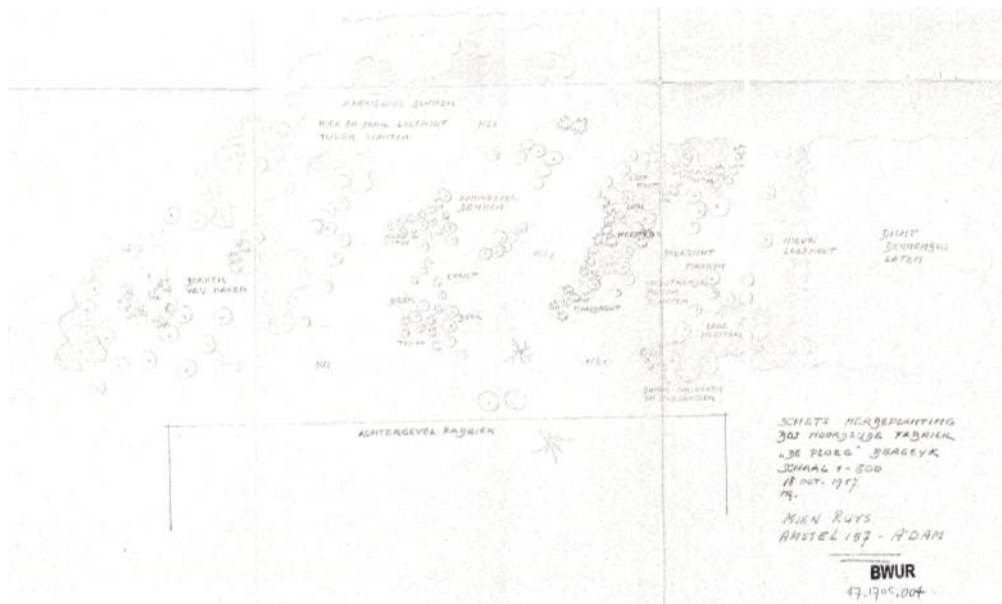
[illegible]

Locatie ontwerpen op de luchtfoto (rechts), zicht op de blusvijver vanaf de weide (rechtsboven) en de voormalige blusvijver (rechtsonder)

Ontwerp boszone noordzijde fabriek, 18-10-1957 (niet uitgevoerd) ,

Ontwerp tuinaanleg tuinmanswoning, 21-04-1958

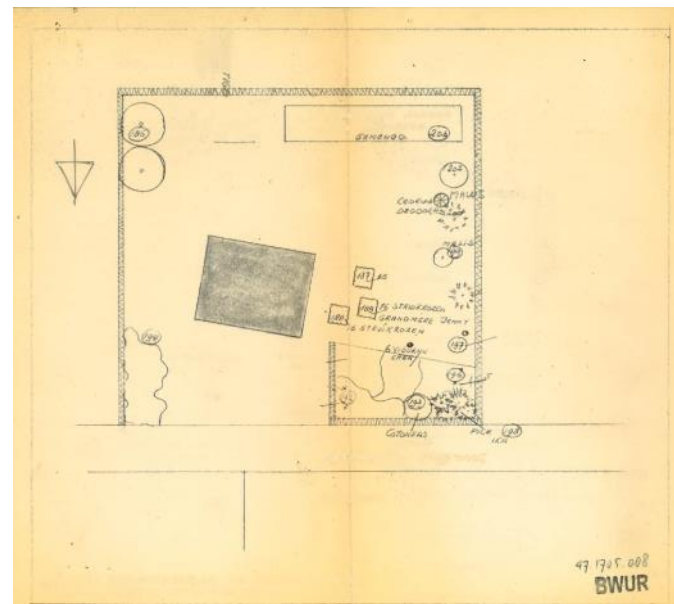
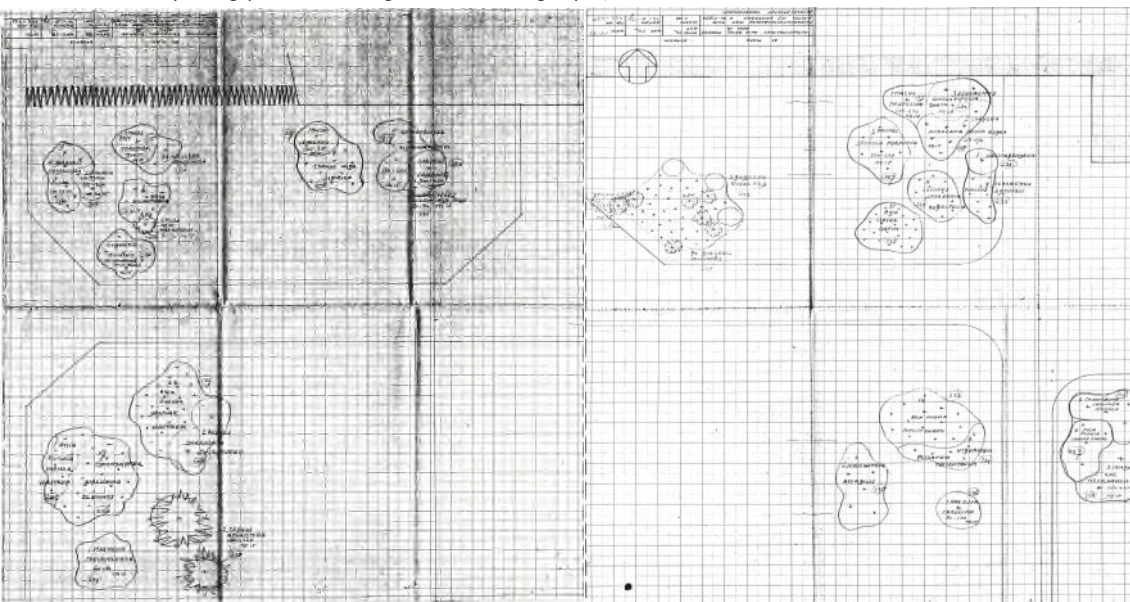

Foto zuidzijde van de fabriek, 1965-1970; via M. Nieboer

Beplantingsplannen voor losgestrooide heestergroepen, 11-11-1959

Amsterdam, 19 december 1958
MR/vO.

De Weledele Heer G. Rietveld
Architect,
Oudegracht 55,
U T R E C H T.

Beste Riet,

Ingesloten zend ik je een afdruk van het definitieve plan voor de tuin van de heer van Daalen te Bergeijk. Het bosgedeelte is op het ogenblik in uitvoering en dus ook de nieuwe toegangsweg. Het verhoogde gedeelte met de vijver is voorlopig uitgesteld, omdat het in eens te duur wordt. Mevrouw van Daalen vond het een bezwaar dat zij vanuit de woonkamer nooit op bloemen zou zien, behalve de begroeiing van het talud. Ik heb er op gewezen dat het altijd mijn opzet is geweest dat de natuur zou doorgaan tot tegen dit terras en het gecultiveerde gedeelte zou beginnen achter de haag. Mevrouw van Daalen had daar toch grote bezwaren tegen en wilde ook voor de woonkamer bloemen zien. Ik heb nu het terras uitgebreid en er een aantal grillige bloemgroepen ingeschoven. Hierdoor komt er als het ware een buitenkamer bij, waaraan de natuur tegenaan sluit, zodat ik aan de oorspronkelijke opzet zo min mogelijk heb veranderd.

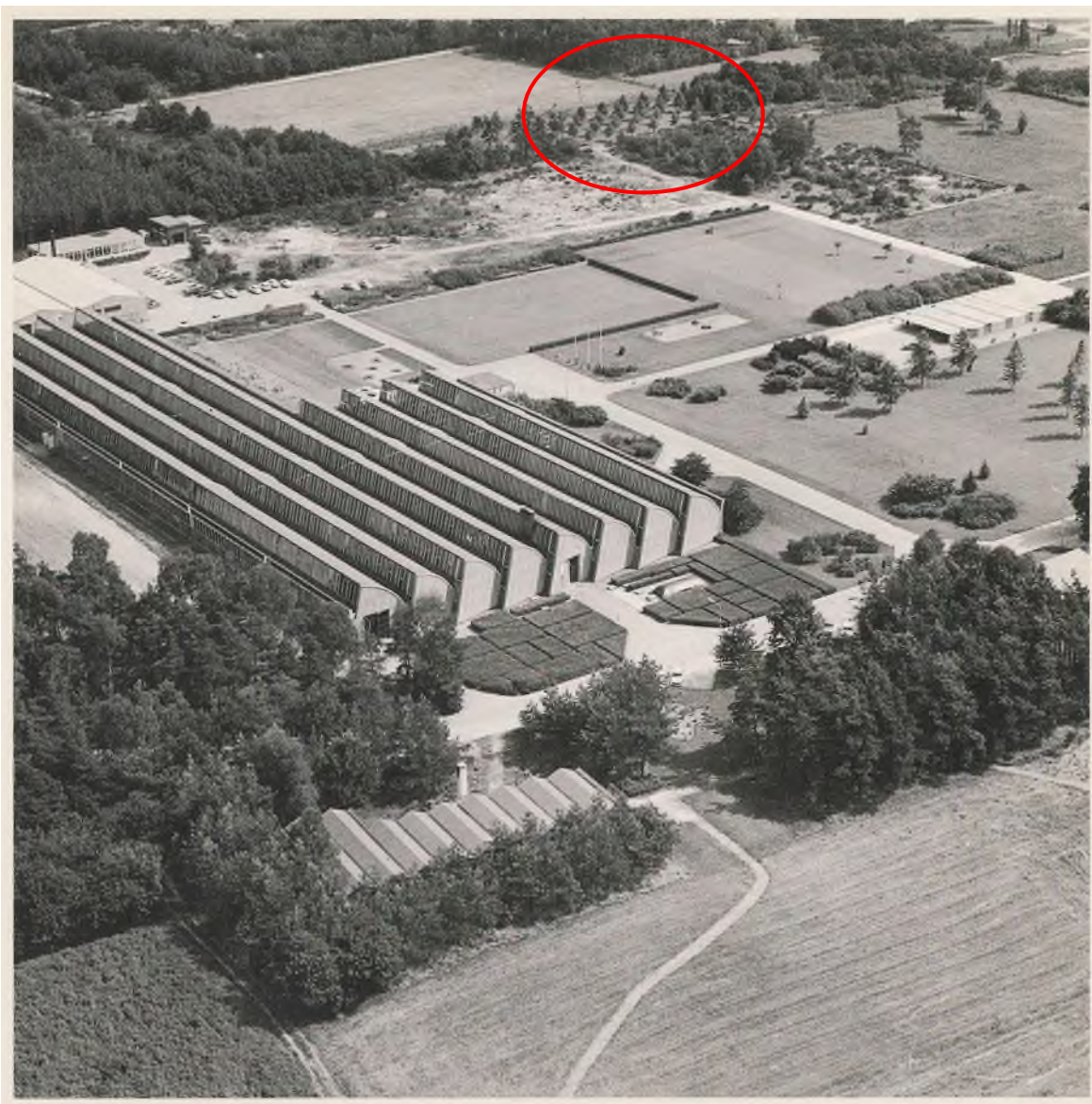
Het is jammer dat de aanleg van de Ploeg helemaal stil staat. Ik hoop dat dit slechts tijdelijk is, maar ik heb geen idee wanneer zij verder willen gaan. De fabriek komt daardoor natuurlijk onvoldoende tot zijn recht temidden van de zandwoestijn, wat ik erg betreurt. Ik vind de vorm van de fabriek grandioos, terwijl ik ook erg enthousiast ben over het huis van de familie van Daalen.-

Met vriendelijke groeten,

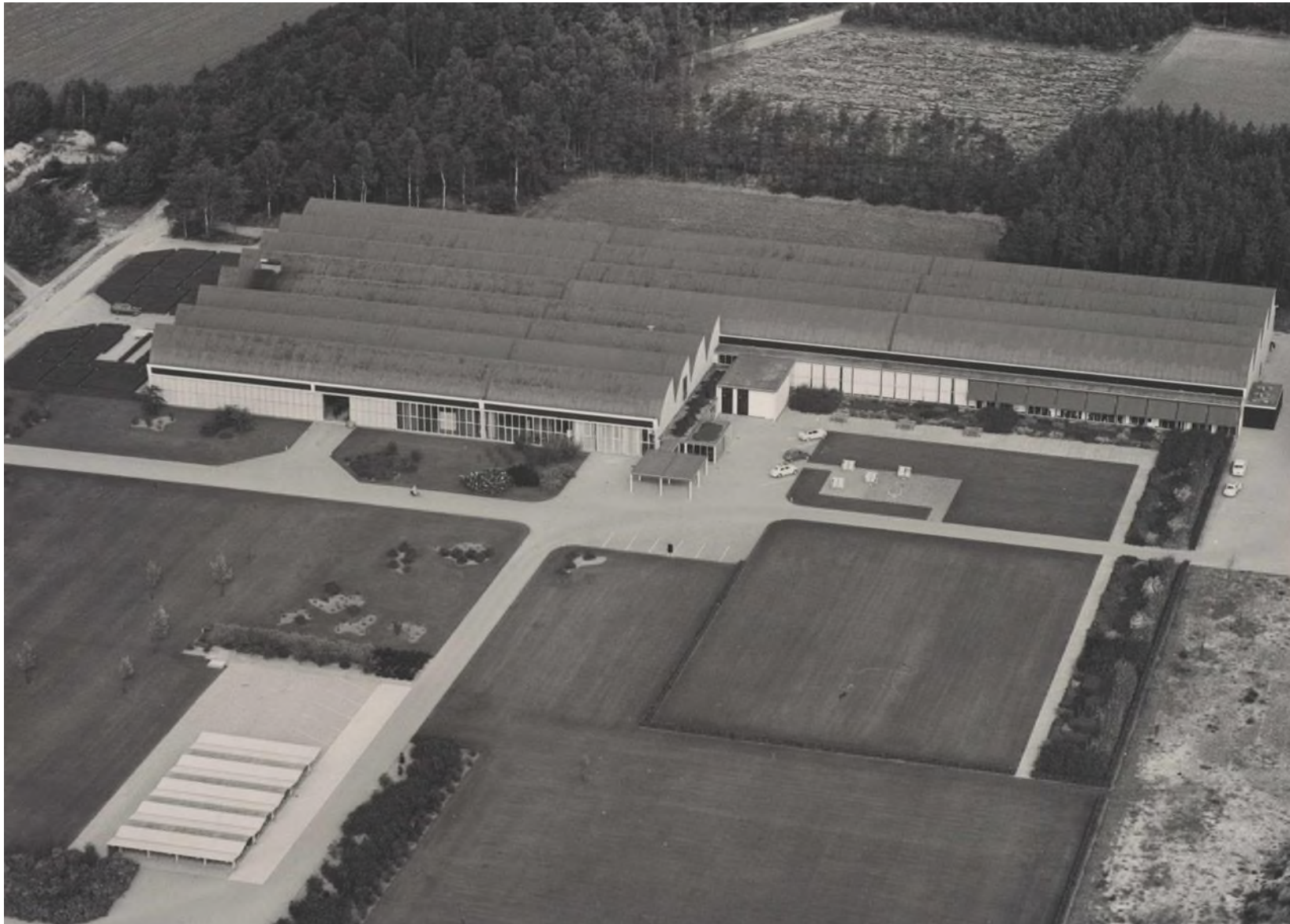
Bijslage.
1 st.

MIEN RUYS

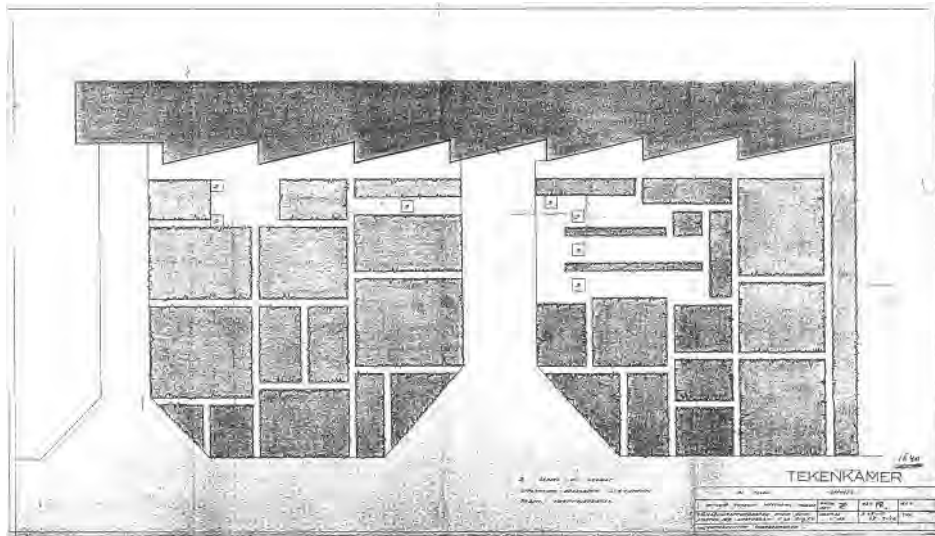
Brief van Mien Ruys aan Gerrit Rietveld, 19 december 1958; Buro Mien Ruys

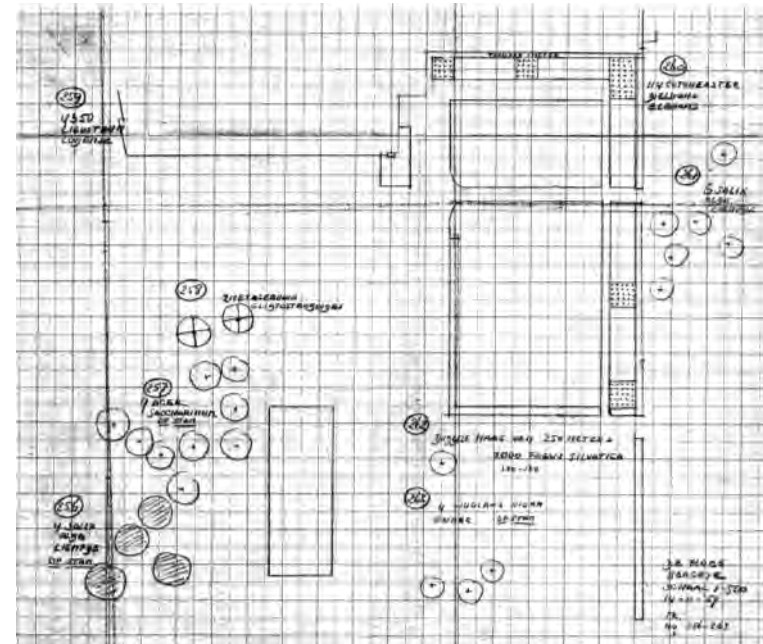
Luchtfoto De Ploeg Bergeijk 1965-1973. In de rode cirkel een aangeplant lindencarré; collectie textielmuseum nr TMT001300020

Luchtfoto De Ploeg Bergeijk 1962; collectie textielmuseum nr TMT001300014

Ontwerp ligusterblokken bij de westgevel, 17-07-1959; Buro Mien Ruys

Beplantingsplan, 14-11-1959; Buro Mien Ruys

Het entrepark met naturalistische aanleg wordt gedeeltelijk gelijktijdig met de bouw van de fabriek in 1957 aangelegd. De bestaande blokvormige ruimtelijke indeling wordt zowel in Ruys' ontwerp als in de uitvoering gehandhaafd. Op luchtfoto's van tijdens de aanleg is te zien dat het entrepark is aangelegd, met uitzondering van het fiets-/wandelpad. In of na 1959 wordt het slingerende fiets-wandelpad aangelegd en aangesloten op de Riethovensedijk, in de zuidwesthoek van het studiegebied. Door de gebogen vorm van dit pad verandert de zichtlijn/kijkrichting steeds. De maat en vorm van de ruimte die ervaren wordt, wordt mede bepaald door losse heestergroepen langs het pad. Deze afwisseling van zichtlijnen links en rechts van het pad en de afwisseling van kleinschalige ruimtes richting de fabriek ook begrensd en gevormd door hagen, loopt door tot aan de fabrieksentree. De heestergroepen zijn in het entrepark minder gecultiveerd, het sortiment is landschappelijker en natuurlijker.

Het geometrisch deel direct ten zuiden van de fabriek wordt ook in of net na 1959 aangelegd. Dit is architectonisch opgebouwd met rechthoekige en vierkante plantvakken. Rechts naast de hoofdentree komt een door hoge beukenhagen omsloten tuindeel, met kleurige vaste plantenborders bestaande uit heesterblokken en zgn. repeteerborders⁴, wandelpaden en zitjes in de zon. Het is niet alleen een aankleding van de hoofdentree, het bepaalt ook het zicht vanuit de fabriek en het biedt de arbeiders de mogelijkheid om in hun pauze buiten in de zon te zitten en rond te wandelen. In het grasveld naast de entree is een demonstratieveld waar, op bestrating, vitrines met Ploegstoffen werden geplaatst. Dit demonstratieveld is kleiner en eenvoudiger uitgevoerd dan in het ontwerp. Daarnaast worden parkeerplaatsen, een fietsenstalling, grote grasvelden met solitaire bomen en met beukenhagen en vaste plantenborders gerealiseerd. Op het terrein van de fietsenstalling komen ook autoparkeerplaatsen. De verharde weg van het terrein van de fietsenstalling richting de entree van de fabriek wordt breder aangelegd dan op de ontwerptekening, ten behoeve van gemotoriseerd verkeer. Het geometrische vormgegeven terreindeel wordt aan de zuid- en westzijde begrensd door rijwegen. Aan weerszijden van de fietsenstalling komen twee ruime gazons met losgeplaatste bomen. Deze vormen een overgang tussen de kleinschalige vlakverdeling bij het fabrieksgebouw en de grotere gazons van de naturalistische aanleg aan de zuidzijde van de dwarslaan. Ruys handhaaft enkele delen bestaand bosperceel, onder andere ten westen van de fabriek en in de noordwestelijke hoek van het naturalistisch aangelegde parkdeel zoals zichtbaar op luchtfoto's.

In het parkontwerp van mei 1959 is te zien dat ter plaatse van de boskamer een functionele indeling is ontworpen: een opslag voor afvalwater, een woonhuis, een kweek- en composthoek en een sportterrein. Rondom is afschermende beplanting getekend die aan de fabriekszijde verspringt en zo de toegangsweg accentueert.⁵ Voor de tuinmanswoning maakte Ruys in 1958 diverse tuinontwerpen en

beplantingsplannen. Bij het huis lagen een moestuin en bijgebouwen zoals een broeikas en gereedschapsloods.

Het perceel van schuttersvereniging het 'Gilde van het Heilig Sacrament' is op de plankaart van Ruys als bos ingetekend en niet bij het ontwerp en inrichting van de parktuin betrokken. Alleen voor de directe omgeving van de woning (de tuin) is een ontwerp gemaakt maar nader onderzoek en analyse hiervan valt buiten de doelstelling van het voorliggend project.

Na mei 1959 werkt Ruys het ontwerp voor het Ploegpark verder uit. Een ontwerptekening, gedateerd 17 juli 1959, betreft een detailontwerp voor het terreindeel naast de westgevel van de fabriek. Een veld lage geschoren ligusterblokken dat ook weer een compositie van vlakken en lijnen is, geeft een extra accent aan deze bijzondere fabrieksgevel. Een heel andere vormtaal is gebruikt voor de heester- en boomgroepen. De bomen staan als los gestrooide groepen in het gras. Er is een grote variatie in boomsoorten gebruikt, zowel in grootte (1^e grootte, zoals Platanus en Wilg als in 3^e grootte Prunus, Meidoorn). De heestergroepen staan in het plandeel voor de fabriek eveneens los gestrooid in het gras. Er is een vrij gecultiveerd sortiment toegepast met accenten per seizoen in bloesem, bessen en bladkleur. Er zijn steeds meerdere soorten per groep gecombineerd. Deze heestergroepen bevinden zich bijna allemaal ten westen van het pad van de fietsenstalling naar de entree. (Ten oosten van dit pad liggen de vaste plantenborders en de hagen). Voor het toegepaste sortiment zie bijlage 1.

De routes voor gemotoriseerd verkeer zijn veel strakker en functioneler ontworpen. De rijbanen zijn strak en recht begrensd, met haakse knikken. De hoeken zijn afgerond of afgeschuind ten behoeve van manoeuvreerruimte voor auto's en expeditieverkeer. Functionaliteit staat bij het ontwerp voor de rijroutes voorop.

Opvallend in het plan is het terreindeel aan de noordzijde van de fabriek, waar Rietveld een hoge doorlopende glazen gevel maakte. Hier is in het ontwerp het terrein ingedeeld met losse lobben beplanting die een verwevenheid tussen open ruimte en natuurlijke (bos)beplanting suggereert. Vermoedelijk om te bewerkstelligen dat door de hoge glazenwand een zo natuurlijk mogelijk uitzicht ontstond, tussen beplanting door het bos naar de open akkers ten noorden van het Ploegpark.

Links van de Riethovensedijk bevinden zich nog terreindelen die tot het ontwerp behoren. Ten zuiden van het perceel van de tuinmanswoning is een wandelbos ontworpen met landschappelijk slingerende paden dat in het ontwerp "de plantage" genoemd wordt. De plantage is een oud wandelbos achter het notarishuis dat al zichtbaar is op een topografische kaart uit 1953 en stamt van voor de betrokkenheid van Ruys bij Weverij De Ploeg.

In 1963 bestaat De Ploeg 40 jaar. Door Gerrit Rietveld wordt in het kader van dit

Westzijde van de fabriek met op de voorgrond de biels; foto via M. Nieboer. 1965-1970

Entreeplein van de fabriek; foto via M. Nieboer. 1965-1970

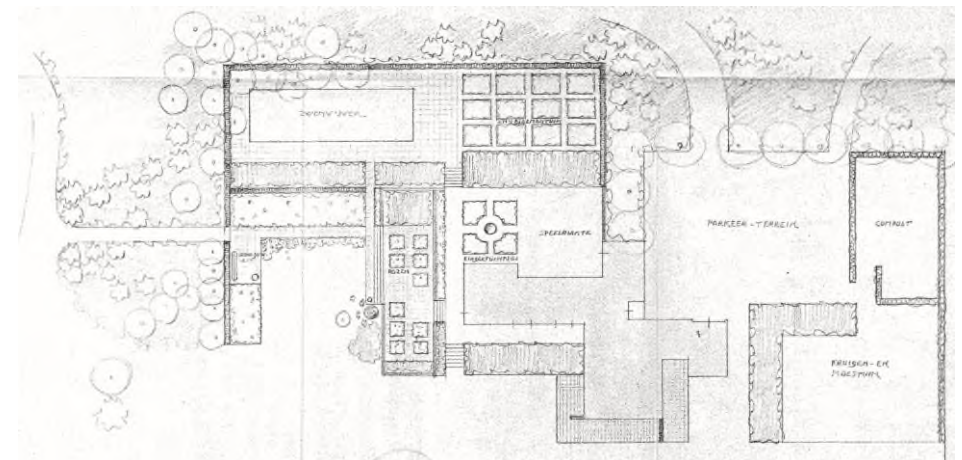
Repeteerborder aan de zuidzijde van de fabriek; foto via M. Nieboer. 1965-1970

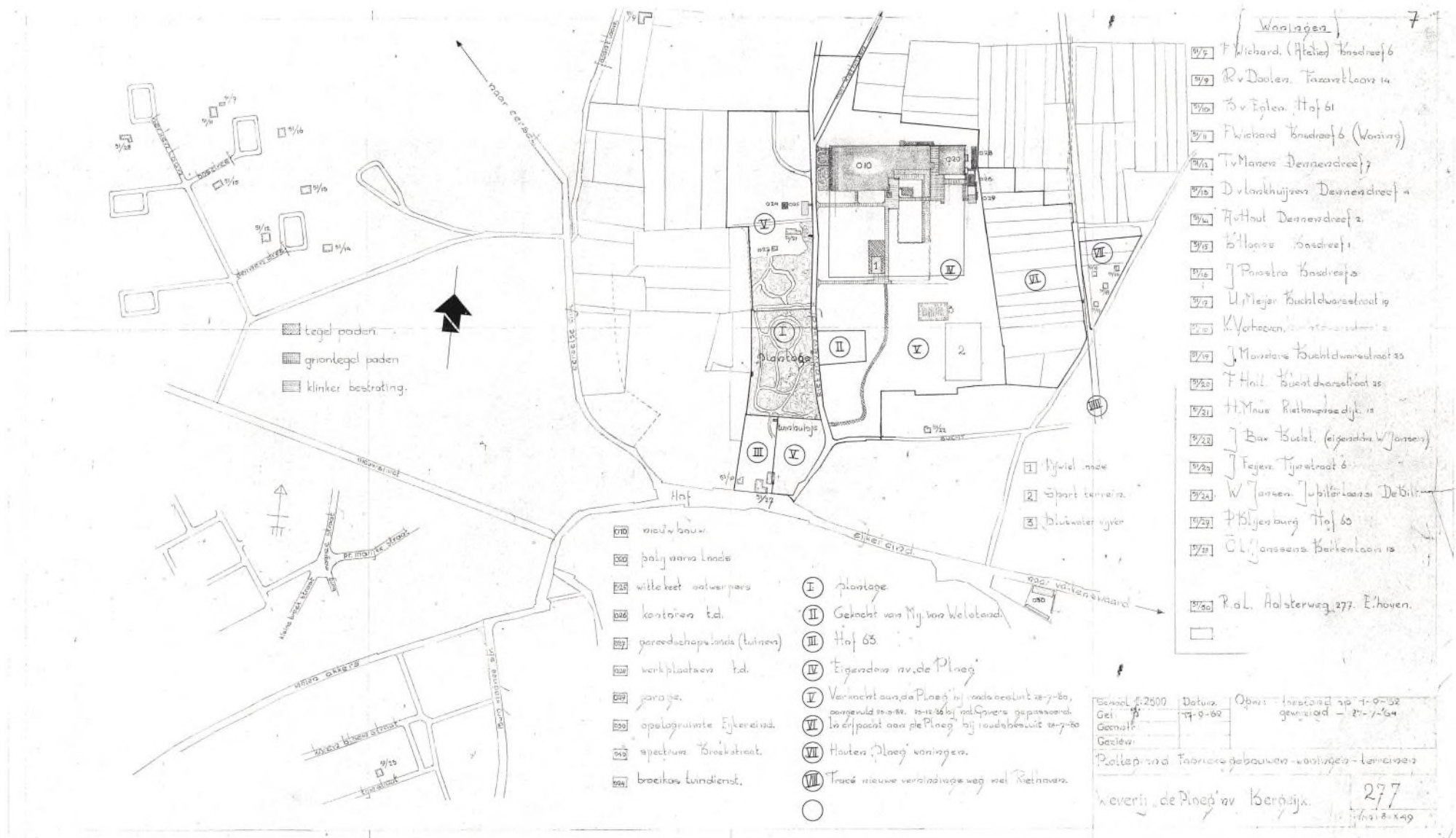
Villa van Daalen; RCE 2007

In het bos ten westen van het Ploegensemble worden ook enkele houten woningen voor werknemers gebouwd. Deze zijn afgebeeld op een plattegrond van de fabrieksgebouwen, woningen en terreinen van Weverij de Ploeg uit 1962 (bijgewerkt 1964). Het is niet bekend wanneer deze woningen zijn gesloopt. Op deze locatie staan nu bosvilla's.

Onderdeel van het Ploegparkensemble is ook de villa van de familie Van Daalen met tuinaanleg. Rietveld en Ruys kregen in 1956 de opdracht van De Ploeg-directeur Roelof van Daalen om huis en tuin te ontwerpen. Van Daalen was eigenaar van een terrein aan de bosrand ten westen van De Ploeg. De tuin werd in 1958 na oplevering van het huis aangelegd. Ruys begroot een bedrag van 37.850 gulden en maakt een ontwerp met 170 soorten planten, een zwembad, een bloemen- en kruidentuin, kindertuintjes en een bosje met slingerpaden. Omdat mevrouw Van Daalen vanuit de woonkamer bloemen wilde zien ontwerpt Ruys een extra 'buitenkamer' met bloemenvakken. De communicatie tussen de familie Van Daalen en Ruys verliep overigens stroef. Het gehele dossier met daarin tekeningen en correspondentie bevindt zich in het archief van Buro Mien Ruys.⁶

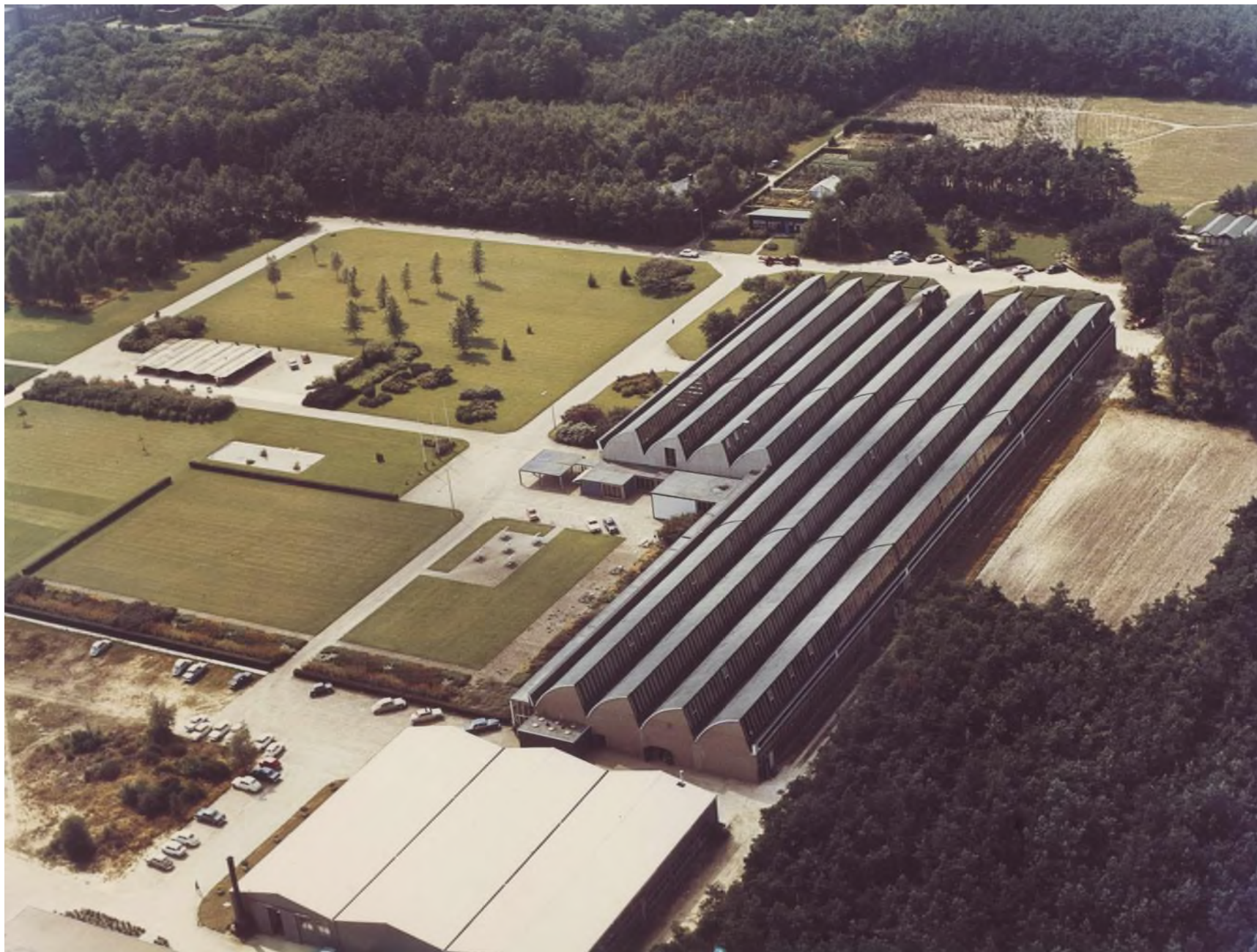
Ontwerp tuin familie Van Daalen, 1959; Buro Mien Ruys

Plattegrond van de fabrieksgebouwen, woningen en terreinen van Weverij de Ploeg, september 1962 (bijgewerkt 1964).; Buro Mien Ruys

Het klokensemble bij de ingang van het Ploegensemble, naast het notarishuis; RCE 1997

Het Ploegpark in 1966, collectie textielmuseum nr TMT001300015

2.3 Wijzigingen en latere ontwikkelingen: 1963-2007

jubileum een klok ontworpen en door Mien Ruys een bloementuin ontworpen en aangelegd op de hoek Hof/Riethovensedijk. Dit ensemble staat al weergegeven op de in 1961 herziene ontwerp-tekening, wat betekent dat het ontwerp toen al bestond of dat de tekening later is gewijzigd zonder de datum aan te passen. Bij het ensemble hoorde ook een door Rietveld ontworpen bushokje (abri), enkele bankjes en een gevelsteen. Het ensemble werd door De Ploeg aan de gemeente Bergeijk geschonken. Het is opnieuw een voorbeeld van de samenwerking tussen Gerrit Rietveld en Mien Ruys. Met de aanleg van deze bloementuin wordt de entree naar het park en de route naar de fabriek geaccentueerd. Het slingerende fietspad door het park krijgt zo ook een duidelijker begin. De bloementuin en de klok liggen pal ten oosten van het notarishuis, dat op dit moment nog steeds in gebruik is door weverij De Ploeg als kantoor en woonruimte.

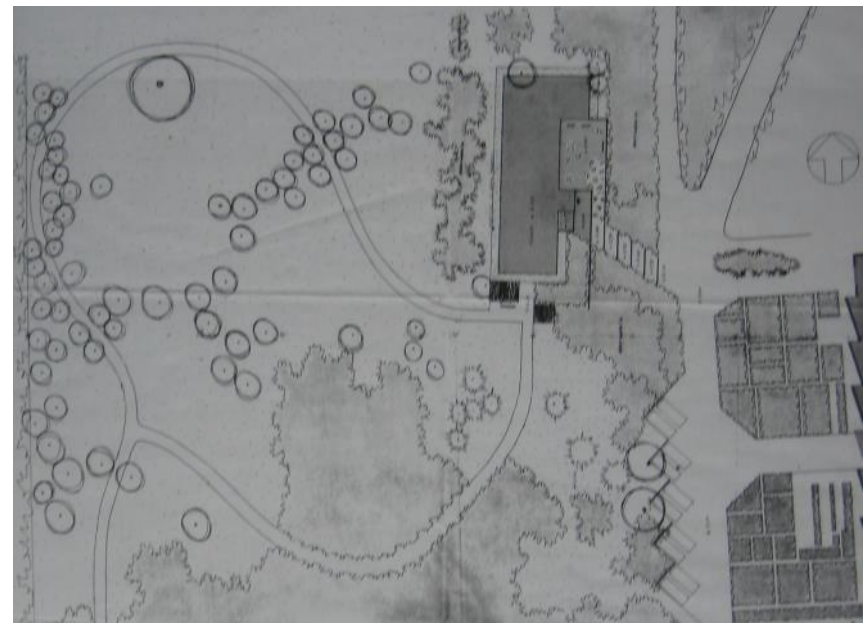
Tussen 1964 en 1966 vinden zowel in bebouwing als in de parkaanleg uitbreidingen en aanpassing plaats (zie luchtfoto's). Tegenover de westgevel van de fabriek wordt in 1964 aan de Riethovensedijk, het vormgevingsgebouw gebouwd, door werknemers het Glazen Paleis genoemd. Omdat Rietveld in 1964 is overleden wordt het ontwerp voor het Glazen Paleis gemaakt door architect Gerard Poolman. Mien Ruys maakt een ontwerp voor de omgeving van het Glazen Paleis. Het aanwezige bos wordt verwerkt in het ontwerp: Het gebouw staat net als bij de fabriek tegen een achterwand van gespaard gebleven volwassen bomen. De zomereik en Amerikaanse eik zijn dan al aanwezig zoals te zien is op de luchtfoto en hebben op deze manier een prominentere plek gekregen. Alleen de entreepartij, een luie trap met treden van biels, en de parkeervoorziening langs de Riethovensedijk met de zigzag grondkering van biels worden gerealiseerd. De diagonale lijnen van de parkeervakken en entree zijn typisch Mien Ruys en ademen de structuralistische invloed van de jaren '60. In de akker ten westen van het Glazen Paleis zijn op de luchtfoto hiernaast kleine veldjes gewassen te zien. Het is onbekend wat dit voor perceeltjes zijn.

In 1964 zijn er beplantingsplannen gemaakt, een voor de bosstrook langs de oostgrens grenzend aan de Bucht en een voor het open veld ten noorden van de bloementuin; voor de heesterrand ten noorden van dit veld en ten zuiden van het bos. Er is ook een beplantingsplan gemaakt voor de entree van het park, de plaats waar het slingerende wandelpad aantakt op de Riethovensedijk, en de aantakking van de Bucht op de Riethovensedijk, gedateerd 29 oktober 1964.

Ten oosten van de Polynormloods wordt een nieuw kantoor en garage/werkplaats gebouwd met een bescheiden groenaanleg. De grote rechthoekige vijver in het grasveld ten zuiden van de fabriek wordt in het kader van de expositie "Spel van glas

Het Glazen Paleis aan de westzijde van de fabriek; collectie textielmuseum TMT001300042

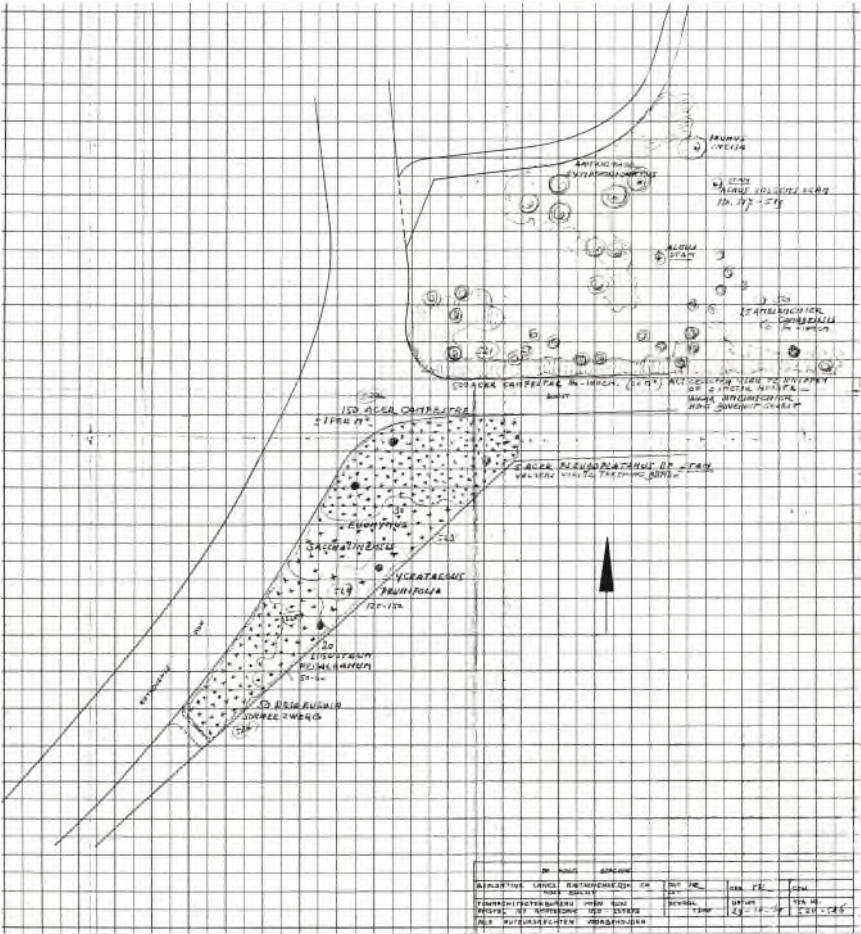
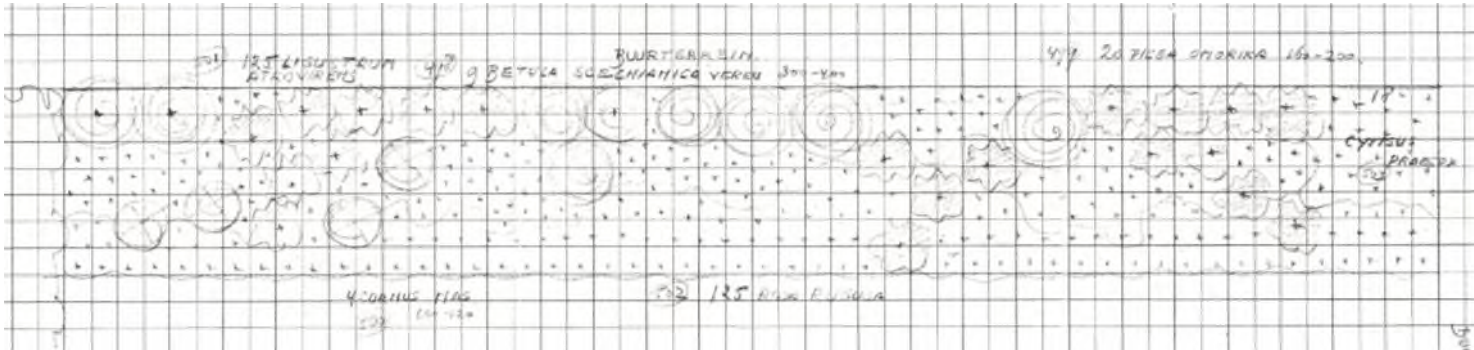

Ontwerp voor de omgeving van het Glazen Paleis en de boskamer uit 1964; Buro Mien Ruys. Op de luchtfoto hiernaast uit 1966 is te zien dat het ontwerp grotendeels is uitgevoerd

Rechtsboven: Beplantingsplan heesterrand langs oostgrens grenzend aan de Bucht, 08-11-1964; Buro Mien Ruys

Rechtsonder: Beplantingsplan heesterranden bij entree park, 29-10-1969; Buro Mien Ruys

Linksonder: foto actuele situatie begin fiets-/wandelpad door het entreepark vanaf de Riethovensedijk

en licht" in 1965 ontworpen door Mien Ruys. Na deze expositie uit 1965 volgen andere expositieën. In 1966 de expositie "Sculpturen van textiel" en in 1972 "Beelden in het park". De kunstexpositieën illustreren de ambitie van De Ploeg om zich naar de buitenwereld te profileren als vooraanstaand, modern en vooruitstrevend bedrijf waar kunst, kwaliteit en design hoog in het vaandel staan.

De vijver is te zien op een luchtfoto van het Ploegpark van na 1973.

Zichtbaar is op de luchtfoto dat de parkeerdruk in deze periode toeneemt. Het nog braakliggende terrein ten zuiden van de Polynormloods wordt als parkeerterrein gebruikt. Ook het plein nabij de fietsenstalling is als parkeerterrein in gebruik.

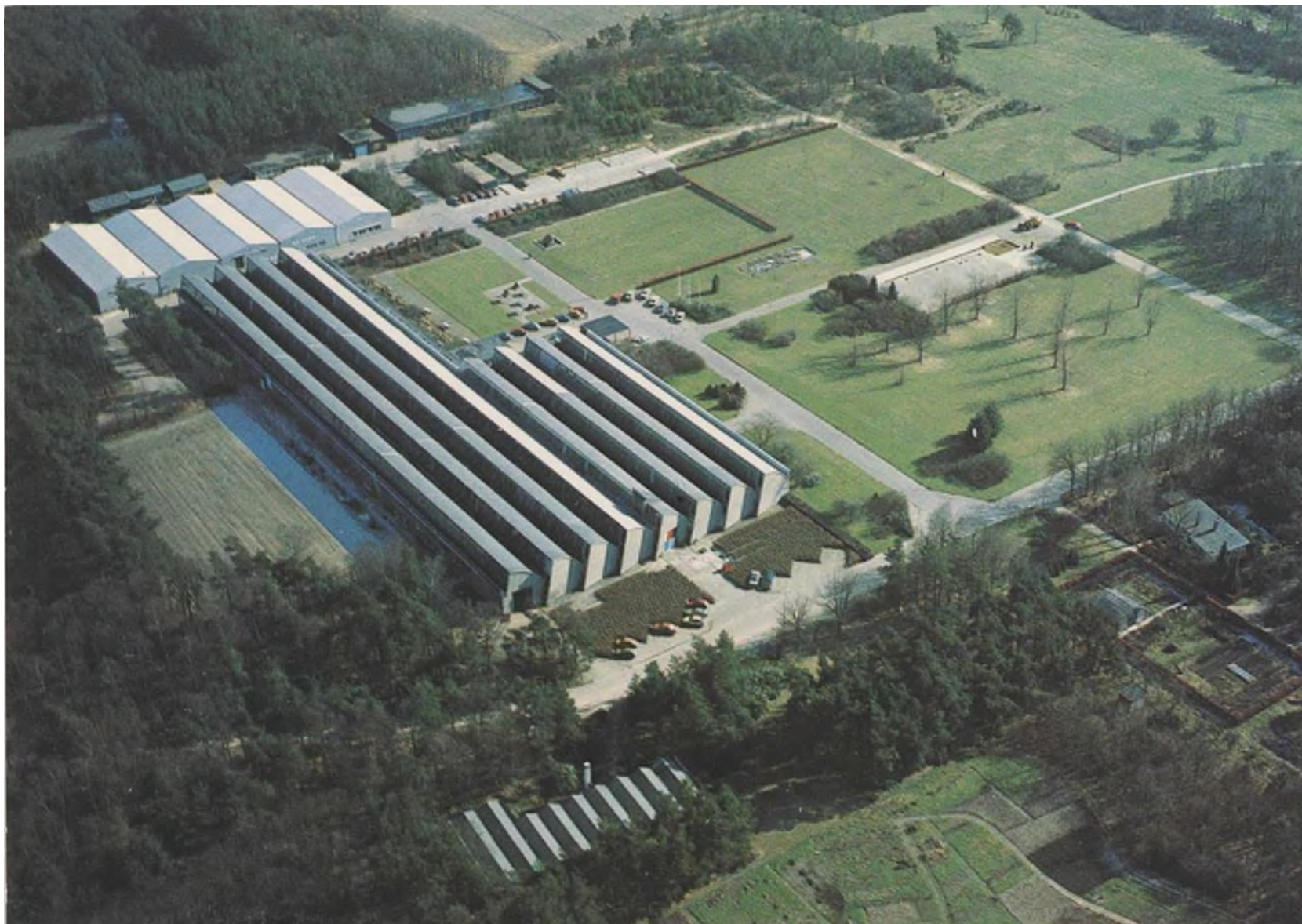
Vanaf 1966 wordt er gewerkt aan omvangrijke uitbreidingsplannen voor de fabriek in de vorm van een Grossierderij, een kantoorgebouw en een ontvangstgebouw. Er is overleg met Mien Ruys over de noodzakelijke aanpassingen in het parkontwerp, maar de bouw- en terreinplannen worden niet uitgevoerd. Mogelijk vanwege het feit dat het begin van de jaren '70 economisch slecht gaat met de fabriek. Na het overlijden van directeur Piet Blijenburg in 1967 vinden er vele management- wissels plaats. Na 1969 lijkt de betrokkenheid van Mien Ruys bij het Ploegpark te stoppen: er zijn geen archiefstukken teruggevonden van na 1969. Wel vindt er nieuwbouw plaats en ook wordt het terrein aangepast, zoals blijkt uit een luchtfoto van na 1973. De precieze datum is niet bekend maar het is in ieder geval na 1973 want het kunstwerk dat door het personeel ter gelegenheid van de 50-jarig bestaan aangeboden is, is al in het terrein aanwezig. Dit kunstwerk (fontein) is ontworpen door Aart Tijnagel en Rob Schaap.

Kunstexpositie in het park van De Ploeg in 1966; collectie textielmuseum nr TMT001300820

Kunstwerk aangeboden aan Weverij De Ploeg ter ere van het 50-jarig bestaan in 1973; Buro Mien Ruys

Luchtfoto De Ploeg Bergeijk na 1973; collectie textielmuseum nr TMT001300025

De volgende wijzigingen zijn doorgevoerd:

- De Polynormloods is zowel aan de noordzijde als aan de zuidzijde met een segment vergroot.
- Als gevolg van de uitbreiding van de Polynormloods is de rijroute richting van het kantoor verplaatst (nu in een rechte lijn doorgetrokken in plaats van verspringend over een pleintje).
- Achter de beukenhaag met repeteerbord is een parkeerterrein aangelegd. Aan de zuidzijde van dit parkeerterrein is de rijbaan doorgetrokken en sluit aan op de zandweg ten zuiden van het geometrische terreindeel.
- Ten zuiden van het kantoor en de garage is nieuwbouw verzezen: een uitbreiding van het gordijnatelier.
- De fietsenstalling is verplaatst en verkleind. Het nu "lege" plein waar de stalling stond krijgt een geleding met groen. Lange stroken (vermoedelijk de nu nog aanwezige beukenhagen) en een groot vierkant plantvak zijn toegevoegd.
- De tuinmanswoning is verdwenen. De moestuin met kas is dan nog intact.
- Het patroon van ligusterblokken voor de westgevel van de fabriek is gerooid en vervangen door andere beplanting. Tussen deze beplanting en de Riethovensedijk zijn parkeerplaatsen toegevoegd.

Van wiens hand deze planaanpassingen zijn is niet bekend, de huidige situatie van het park komt sterk overeen met de situatie op deze luchtfoto, er lijken zich sindsdien nauwelijks wijzigingen voorgedaan te hebben, op de sloop van het Glazen Paleis in 1996 na. De tuin wordt in deze periode zorgvuldig onderhouden door de vaste tuinbaas. Het zou goed kunnen dat de hierboven genoemde wijzigingen door hem op eigen inzicht zijn doorgevoerd. Duidelijk is dat de wijzigingen met veel respect voor de originele aanleg zijn doorgevoerd en dat de parkaanleg van Mien Ruys in essentie onveranderd aanwezig is. Het enige kunstwerk dat in het park blijft staan is het in 1973 door medewerkers geschonken fonteinkunstwerk.

Het notarishuis is tot 1983 door weverij De Ploeg in gebruik als kantoor en woonhuis. De gebouwen achter het notarishuis die met de uitbreiding in 1953 gerealiseerd werden zijn tussen 1994 en 1999 gesloopt, waarna de huidige villa's aan de Riethovensedijk zijn gebouwd. De haag die in de actuele situatie langs de Riethovensedijk aan de kant van het Ploegpark staat is aan de dikte van de stammen te zien rond 2005 geplant, vermoedelijk om autoverkeer van de gazons te weren. De haag is geplant door de gemeente en maakt geen onderdeel uit van het ontwerp of de originele aanleg.

Het Ploegpark wordt sinds de totstandkoming door bewoners en bezoekers van Bergeijk zeer gewaardeerd als een fraai park- en wandelgebied. Het Ploegpark wordt ook gebruikt als locatie voor trouwfoto's, (dorps)feesten, kunstmanifestaties etc.

Spelende kinderen tijdens een feest in het Ploegpark ter gelegenheid van het 50 jarig bestaan van de weverij in 1973; collectie textielmuseum nr TMT001300816

2.4 2007 – heden

Weverij De Ploeg sluit de fabriek in Bergeijk in 2007. Het gebouw en park worden gekocht door Woningcorporatie Wooninc., die op zoek gaan naar een passende nieuwe invulling voor de fabriek. Plannen van Wooninc. voor herbestemming van de fabriek en renovatie van het park blijken echter niet haalbaar en in 2014 besluit Wooninc. gebouw en park weer te verkopen. Nieuwe eigenaar is Jan Burgmans Beheer. Zijn bedrijf Bruns BV wil de fabriek in december 2016 in gebruik nemen. Het basisonderhoud wordt in deze periode verzorgd door de gemeente (gras maaien, hagen knippen en grof onderhoud van de heesters). Het complex is door dit basale onderhoud in beheer en onderhoud enigszins verwaarloosd, maar qua ruimtelijke structuur en opzet intact aanwezig.

Het Ploegfestival is een gratis toegankelijk jaarlijks feest in het Ploegpark; foto's Jan Stege 2013

Indeling deelgebieden van het studiegebied; luchtfoto

3. ACTUELE SITUATIE

Het studiegebied, de directe omgeving van de fabriek van de voormalige Weverij De Ploeg, ligt aan de noordzijde van de bebouwde kom van Bergeijk. Het gebied vormt een schakel tussen het dorp Bergeijk en het omringende landschap. Het landschap in de omgeving van Bergeijk heeft een belangrijk invloed gehad op het ontwerp van het Ploegpark en zal daarom kort worden beschreven.

Het studiegebied vormt tevens de kern van een complex van meerdere terreinen en gebouwen in Bergeijk, die een nauwe relatie hebben met de voormalige landbouwcoöperatie en Weverij De Ploeg. In de directe omgeving van de fabriek is daarom sprake van een Ploegensemble. De diverse onderdelen van het Ploegensemble worden hieronder kort behandeld.

Het studiegebied zelf omvat drie onderdelen van het Ploegensemble:

- Ploegpark;
- Omgeving Polynormloodsen;
- Boskamer.

Deze deelgebieden zijn in het kader van het voorliggende project uitgebreid onderzocht en beschreven aan de hand van de volgende thema's: bouwwerken, verhardingen, water, beplantingen en overige inrichtingselementen.

Topografische kaart 2016, kaartblad 57W; www.topotijdreis.nl

3.1 Landschappelijke omgeving

Het landschap in de omgeving van Bergeijk wordt van oudsher bepaald door het dal van het riviertje de Keersop (ten zuiden van het dorp), dekzandruggen en natte heide (ontginnings)gebieden.

Het Ploegpark ligt op een brede dekzandrug ten noorden van het oude dorpslint van Bergeijk. Deze dekzandrug kent van oudsher grootschalig open akkergebieden, die worden omgeven door bosgebieden. Deze bosgebieden liggen soms op stuifduincomplexen.

De omgeving van het Ploegpark heeft een markante landschappelijke opbouw:

- De weg Hof/Mr. Pankenstraat/Eykereind; een oud dorpslint waarlangs het notarishuis ligt en dat fungeert als doorgaande weg van Bergeijk naar Westerhoven;
- De Riethovensedijk die vanaf het Hof over de dekzandrug naar het kerkdorp Riethoven voert;
- Een brede strook bospercelen met een blokvormige verkaveling, ten noorden van het oude dorpslint;
- Een groot open akkercomplex ten noorden van de strook bospercelen.

Het Ploegpark ligt in de strook bospercelen direct ten noorden van het oude dorpslint.

Luchtfoto weverij De Ploeg en omgeving (opname 1971); collectie Brabants historisch informatiecentrum (BHIC), identificatienummer 1220-001558

Voormalig hoofdkantoor en fabrieksterrein landbouwcoöperatie De Ploeg

Het Ploegensemble met de aangegeven onderdelen; luchtfoto

3.2 Het Ploegensemble in Bergeijk

In de directe omgeving van het Ploegpark liggen verschillende gebouwen en gebieden die een directe relatie hebben met De Ploeg. Hierdoor is sprake van een herkenbaar Ploegensemble in Bergeijk.

Het Ploegensemble in Bergeijk bestaat uit de volgende onderdelen:

1. **Voormalig hoofdkantoor en fabrieksterrein landbouwcoöperatie De Ploeg** (adres: Hof 63 Bergeijk); dit gebouw staat bekend als het 'Notarishuis' en momenteel in gebruik als kantoor van Broere Makelaars; het gebouw is beschermd als gemeentelijk monument;
2. **Plantsoen met klok** (locatie: hoek Hof/Mr.Pankenstraat en Riethovensedijk te Bergeijk) ontworpen door Gerrit Rietveld (klok) en Mien Ruys (plantsoen);
3. **Riethovensedijk** is een openbare weg aan de westzijde van het Ploegpark. De weg dient als toegangsweg voor het gemotoriseerd verkeer naar het fabriekscomplex. Ten noorden van de fabriek gaat de Riethovensedijk verder als een (voor gemotoriseerde verkeer) doodlopende onverharde weg en een met asfalt verhard fietspad;
4. **Boomweide** aan de Riethovensedijk (locatie: ter hoogte van de woningen Riethovensedijk 1, 3 en 5 te Bergeijk), de tuinaanleg van de omstreeks 1995 afgebroken magazijngebouwen van De Ploeg;
5. **Wandelbos 'Plantage'** (locatie westzijde Riethovensedijk), een oud wandelbos dat van oudsher bij het notarishuis hoort en omstreeks 1960 is opgeknapt door Mien Ruys;
6. **Bosperceel** met het gebouw van het 'Gilde van het Heilig Sacrament' (adres: Riethovensedijk 15 Bergeijk). Aan het bosgebied ligt geen specifiek ontwerp ten grondslag; voor de tuin van het gilde heeft Ruys wel een ontwerp gemaakt, het is onbekend of dat is uitgevoerd en in de actuele situatie nog aanwezig is.
7. Directeurswoning **Villa van Daalen** met tuinaanleg en verbindingspad (adres: Fazantlaan 14 Bergeijk), deze goed bewaarde villa uit 1956 is door Rietveld ontworpen voor de directeur van De Ploeg en heeft een tuinaanleg van Mien Ruys; de villa en tuin zijn beschermd als gemeentelijk monument;
8. **Perceel 'Boskamer'** (aan de oostzijde van de Riethovensedijk) met:
 - o Voormalige tuinmanswoning en moestuin;
 - o Parkeerplaats nabij het afgebroken voormalige gebouw van de ontwerpafdeling;
 - o Bosstroken;
 - o Weiland.
9. **Ploegpark**, de parktuin bij de fabriek van Weverij De Ploeg (adres: Riethovensedijk 20, Bergeijk); de fabriek en de parktuin zijn ieder beschermd als Rijksmonument:
 - o Entreepark, met naturalistische aanleg;
 - o Zuidzijde fabriek, met aanleg in geometrische stijl;
 - o Westzijde fabriek, met parkeerplaats en heestervakken;
 - o Noordzijde fabriek, met grasveld en bosrand.
10. **Terrein rond de Polynormloodsen**, met personeelsparkeerplaats, bosperceel en fietsenhok.

2. Plantsoen met klok

3. Riethovensedijk

4. Boomweide

5. Wandelbos 'De Plantage'

6. Bosperceel

8. Perceel 'Boskamer'

10. Terrein rond de Polynormloodsen

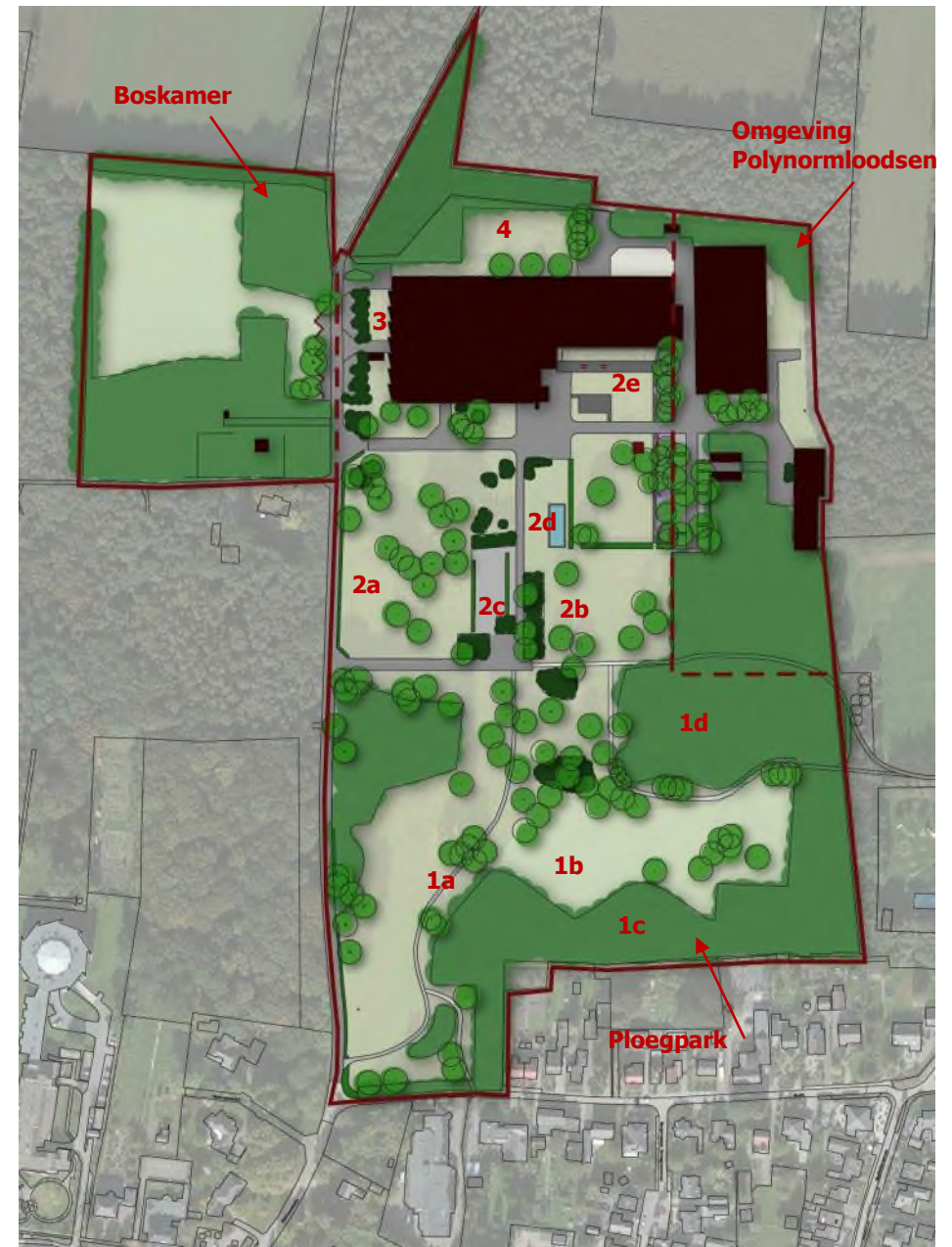
7. Directeurswoning Villa van Daalen

9. Ploegpark

Afwisseling met losstaande bomen en strakke beukenhagen

Actuele situatie van het studiegebied; luchtfoto

3.3 Beschrijving 'Ploegpark'

Het deelgebied 'Ploegpark' betreft de parktuin om de fabriek van Weverij De Ploeg (adres: Riethovensedijk 20, 5571 CR Bergeijk). De parktuin is beschermd als Rijksmonument.

De parktuin van het Ploegpark bestaat uit een aantal deelgebieden met ieder een eigen specifieke ruimtelijke opzet en identiteit:

1. Een entreepark, met een aanleg in naturalistische stijl;
 - a. Slingerend fiets-/wandelpad;
 - b. Boomweiden (deels met gazon en deels met hoog gras);
 - c. Omringende bospercelen;
 - d. Omgeving blusvijver.
2. De tuin aan de zuidzijde fabriek, met aanleg in geometrische stijl;
 - a. Boomweide west;
 - b. Boomweide oost;
 - c. Parkeerplaats (vml. fietsenstalling);
 - d. Vijver;
 - e. Tuinaanleg naast de hoofdentree.
3. De tuin aan de westzijde van de fabriek, met parkeerplaats en heestervakken;
4. De tuin aan de noordzijde van de fabriek, met grasveld en bosrand.

Bouwwerken

Het omvangrijke en markante fabrieksgebouw van de Weverij De Ploeg dat is ontworpen door Gerrit Rietveld staat aan de noordzijde van het perceel op een beeldbepalende plaats in de parktuin. Het gebouw is aan de noord- en zuidzijde bijna volledig voorzien van glazen gevels, wat zorgt voor een directe verbinding tussen de binnen- en buitenruimte. De hoofdentree ligt aan de zuidzijde van het gebouw op een beeldbepalende plaats in het totale complex. Het dakenplan met de zogenaamde sheddaken is oost-west georiënteerd en staat haaks op de richting van de noord-zuid georiënteerde hoofdroute door de parktuin. Voor een nadere beschrijving van dit bijzonder markante fabrieksgebouw wordt verwezen naar de diverse beschikbare boeken, rapporten en artikelen.

Vanuit de parktuin zijn er verschillende zichtlijnen op het fabrieksgebouw. De voornaamste twee zijn vanaf het fiets-wandelpad door het entreepark in naturalistische stijl en, voor het autoverkeer, vanaf de Riethovensedijk.

Aan de noordoostzijde van de fabriek staat een opslaghok met een bescheiden omvang. Dit hok met prefab betonnen staanders en een dak van golfplaten verkeert in matige tot slechte conditie.

Hoofdentree van De Ploeg; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ca 2007

Zicht vanuit de fabriekshal op de omsloten tuin

De betontegels van het wandel-/fietspad

Verhardingen: betonklinkerkeien

Verhardingen

De parktuin kent een markante tweedeling ten aanzien van het wegen- en padenpatroon.

Entreepark

- Het entreepark heeft één slingerend verhard fiets-/wandelpad en twee onverharde voetpaden (hazenpaadjes). Het fietspad is gelegd in betontegels met aan beide zijden een dubbele rij roze kleurige betonklinkerkeien. Het pad is recent schoongemaakt en vrijgemaakt van onkruid en graszoden. De verharding verkeert in slechte conditie. In het deelgebied zijn twee onverharde voetpaden. Het betreft hazenpaadjes vanaf de Bucht richting het verharde fietspad en een pad aan de noordoostzijde van de oostelijke boomweide. Beide paden behoren niet tot het oorspronkelijke ontwerp.

Zuid-, west- en noordzijde fabriek

- In dit deel van de parktuin ligt een orthogonaal netwerk van wegen voor gemotoriseerd verkeer, fiets- en wandelpaden, parkeerplaatsen en overige verhardingen; de verschillende verhardingsvlakken sluiten haaks op elkaar aan. Opvallend is het gebruik van royaal afgeschuinde hoeken bij het netwerk van wegen voor gemotoriseerd verkeer (in plaats van traditionele bochtstralen).

Wegen voor gemotoriseerd verkeer

- De wegen voor gemotoriseerd verkeer zijn gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating dateert uit de periode van de aanleg. Deze wegen verkeren in redelijke conditie.

Fiets- en wandelpaden

- Een wandelpad van griontegels parallel aan de zuidzijde van de fabriek met een haakse afbuiging richting de tuin langs de repeteerbord. Tussen de griontegels is een brede voeg aangebracht. Deze bestrating dateert uit de periode van de aanleg. Dit pad verkeert in redelijke tot slechte conditie;
- Een onverhard wandelpad aan de zuidzijde van dit gebied in oostelijke richting. Dit pad verkeert in goede conditie.

Parkeerplaatsen

- Aan de westzijde van de fabriek langs de Riethovensedijk ligt een strook parkeerplaatsen, gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating behoort niet tot de oorspronkelijke aanleg. Het parkeerterrein verkeert in redelijke conditie;
- Een parkeerterrein aan de oost- en zuidzijde van het plein van de hoofdingang van de fabriek gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating dateert uit de periode van

de aanleg. Dit parkeerterrein verkeert in redelijke conditie;

- Een parkeerterrein aan de zuidzijde van dit parkdeel, de plek van het oorspronkelijke maar niet meer bestaande fietsenhok, gelegd in betontegels. Dit parkeerterrein verkeert in goede tot redelijke conditie.

Overige verhardingen

- Het plein bij de hoofdingang van het fabrieksgebouw is gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating dateert uit de periode van de aanleg. Dit plein is multifunctioneel doordat het ruimte biedt aan een doorgaande weg voor gemotoriseerd verkeer naar de Polynormloodsen, parkeerplaatsen voor auto's en fungeert als toegangshek voor de ingang van de fabriek. Dit plein verkeert in redelijke conditie;
- Aan de oostzijde van het plein bij de hoofdingang van de fabriek ligt het demonstratieveld. Dit veld is gelegd in trottoirtegels en heeft in de actuele situatie geen specifieke functie. In een baan langs de border liggen griontegels. De bestrating dateert uit de periode van de aanleg. Het veld verkeert in redelijke conditie.

Water

In het Ploegpark liggen twee waterelementen:

- De vijver nabij de hoofdingang;
- Een voormalige blusvijver in het bos van het entrepark

De vijver betreft een ondiepe folievijver. De rand is op een creatieve manier gemaakt van betongrastegels die normaal voor parkeerplaatsen of bermstroken worden gebruikt.

De vijver staat momenteel droog in afwachting van renovatie. De vijver behoort niet tot het oorspronkelijke ontwerp, maar is in 1965 aangelegd als onderdeel van een kunstmanifestatie. Het ontwerp uit 1965 is wel van Mien Ruys.

Aan de noordzijde van het entrepark ligt de voormalige blusvijver. De plek kent nu een bosbepanting maar is door middel van het reliëf herkenbaar. De blusvijver behoort tot het oorspronkelijke ontwerp, maar is in onbruik geraakt en verkeert in verwildeerde conditie. De voormalige blusvijver wordt momenteel gebruikt om groenafval te storten.

Verhardingen griontegels

De vijver nabij de hoofdingang; foto Buro Mien Ruys

Entreepark vanaf het wandel-/fietspad kijkend naar de ingang van het park

Beplantingen

Het Ploegpark kent een markante beplanting die bestaat uit verschillende beplantingsvormen:

- Vakken met natuurlijk bos;
- Boomweiden (grasvelden met solitaire bomen en boomgroepen);
- Vakken met heesters;
- Hagen;
- Borders;
- Gazons en grasvelden.

Per deelgebied zullen de beplantingsvormen nader worden omschreven. De beplantingen in het Ploegpark zijn grotendeels origineel en compleet aanwezig; de gerealiseerde beplanting wijkt wel af van de beplantingsplannen. De beplanting is volwassen geworden en verkeert over het algemeen in goede tot redelijke staat. Op enkele plekken verkeert de beplanting in slechte staat: de zogenaamde repeteerborders zijn er slecht aan toe en de bosranden en heestergroepen zijn veelal verruigd.

Entreepark

Het entreepark is aangelegd in naturalistische stijl waarbij bos, boom- en heestergroepen elkaar afwisselen. Voorkomende beplantingsvormen zijn:

- Natuurlijk bos met inheemse boom- en struweelsoorten met een oude boskern;
- Een losstaande bosgroep aan de zuidzijde van het park;
- Een grote open boomweide met groepen bomen losstaand in het gras. Soorten: eik, plataan, berk en lijsterbes, gleditsia, es en esdoorn. Door deze soortensamenstelling heeft het gebied zowel een natuurlijke uitstraling als het karakter van een eenvoudig arboretum;
- Een bosvak op de plek van de voormalige blusvijver en het lindencarré is momenteel een verwilderde, natuurlijke bosbeplanting aanwezig. Van het lindencarré resteren in de actuele situatie nog enkele losse bomen.
- Twee heestergroepen aan de noordzijde;
- Twee hagen langs de Riethovensedijk, bij de weide bestaande uit een veldesdoorn en in het bos bestaande uit een meidoorn. De hagen zijn ca. 75 cm hoog;
- Kruidenrijk grasland aan de oostzijde;
- Gazon.

Twee platanen langs de Riethovensedijk met op de achtergrond een haag

Zuidzijde fabriek

De parktuin aan de zuidzijde van de fabriek kenmerkt zich door een aanleg in geometrische stijl. Ten aanzien van de beplanting geldt dat sommige beplantingsvormen zich in deze geometrisch opzet voegen (hagen, borders, grasvelden en gazons) en dat andere vormen (bomen, boomgroepen en de heestergroepen langs de zuidgevel) bewust afwijken met een naturalistische opzet.

Voorkomende beplantingsvormen zijn:

- Open boomweiden met groepen bomen losstaand in gras. Verschillende soorten esdoorn, watercypres, wilg, notenboom, beuk en berk. Dit aangevuld met enkele fluweelbomen, kers, meidoorn, lijsterbes, catalpa en spar. Deze soortensamenstelling van een eenvoudig arboretum geeft het gebied een natuurlijke uitstraling binnen het strakke stramien van de geometrische aanleg;
- Verschillende losstaande heestergroepen;
- Heestergroepvakken passend in het stramien van de geometrische aanleg langs zij en in het verlengde van verhardingen;
- Vijf beukenhagen: twee bij het parkeerterrein als afscherming van het gebied en scheiding tussen de parkeervakken, een haag langs het bos aan de oostzijde en twee brede hagen ter afscheiding van de omsloten tuin naast de hoofdentree van de fabriek. De hagen zijn ca. twee meter hoog;
- Plantenborder in de omsloten tuin ten oosten van de hoofdentree en haaks op de fabriek aan de oostzijde. De plantenborders zijn verruigd met enkele heestersoorten, de vaste planten zijn verdwenen. In de border staan solitaire beuken, berken, lijsterbessen, kersen en sparren. De plantenborder evenwijdig aan de glazen zuidgevel in de omsloten tuin is op dit moment voor de renovatie van de fabriek ontruimd;
- Gazons met een strakke geometrische contour.

Afwisseling met losstaande bomen en strakke beukenhagen

Losstaande heestergroep bij de ingang voor gemotoriseerd verkeer

De plantenborder in de omsloten tuin

Heestergroepvakken op de parkeerplaats ten zuiden van de hoofdingang

Westzijde fabriek

De smalle strook tuinaanleg aan de westzijde van de fabriek kenmerkt zich door een strakke geometrische opzet. De huidige inrichting is niet oorspronkelijk. Voorkomende beplantingsvormen zijn:

- Twee grote vakken heesterrozen, die de contour volgen van de parkeervakken. De struiken zijn recent afgezet waardoor de vakken niet volledig gesloten zijn;
- Grasveld.

Noordzijde fabriek

De noordzijde van de fabriek kenmerkt zich door een eenvoudige aanleg van gras en een natuurlijk ogende bosrand. Voorkomende beplantingsvormen zijn:

- Natuurlijk bos met inheemse boom- en struweelsoorten;
- Solitaire bomen langs de fabriek;
- Grasveld.

Westzijde van de fabriek

Noordzijde van de fabriek

Betonnen kunstwerk met water in de omsloten tuin

Zitbanken in de omsloten tuin

Banken en tafels op het terras langs de zuidgevel van de fabriek; Buro Mien Ruys

Overige inrichtingselementen

In de parktuin komen verschillende overige inrichtingselementen voor:

In de omsloten tuin naast de hoofdentree van de fabriek:

- Een kunstwerk van beton met water in de omsloten tuin naast de hoofdentree van de fabriek;
- Banken en tafels op het terras met de griontegels in de omsloten tuin naast de hoofdentree van de fabriek;
- Zitbanken;
- Lantaarnpalen (een standaard utilitair model).

Op het plein bij de hoofdentree van de fabriek:

- Drie vlaggenmasten;
- Lantaarnpalen (een standaard utilitair model).

Verspreid over het terrein:

- Metalen borden met de vermelding 'De Ploeg, eigen terrein';
- Bewegwijzering van rechtopstaande biels;
- Twee betonnen palen aan het begin van het fietspad (zuiden);
- Informatieborden over de tuin;
- Bij enkele bomen een bordje met informatie over de boomsoort en jaar van aanplant.

Informatieborden over de tuin

Bewegwijzering van rechtopstaande biels

Metalen borden bij de ingangen van het park

Het kantoor met links zicht op enkele heesters

Bedrijfsgebouw met een voorweide met losstaande berken

De parkeerplaats met beukenhagen en robina's

Het fietsenhok met een pad richting het kantoor

3.4 Beschrijving 'Omgeving Polynormloodsen'

Het deelgebied 'Omgeving Polynormloodsen' betreft de aanleg rond de loodsen aan de oostzijde van het perceel (adres: Riethovensedijk 20, 5571 CR Bergeijk). Het deelgebied ligt min of meer verborgen achter een haag in het Ploegpark en kent een utilitaire inrichting en opzet en is boomrijk. De ontwerpen die Mien Ruys maakte voor dit deelgebied zijn niet uitgevoerd.

De actuele inrichting bestaat uit een aantal elementen:

- Een bedrijfsgebouw dat is samengesteld uit verschillende aaneengekoppelde Polynormloodsen;
- Het kantoor met parkeerterrein;
- Het parkeerterrein en het fietsenhok;
- Een perceel met natuurlijk bos.

Dit deelgebied wordt beschreven aan de hand van de volgende thema's: bouwwerken, verhardingen, water, beplantingen en overige inrichtingselementen.

Bouwwerken

In dit deelgebied staan enkele bouwwerken:

- Een bedrijfsgebouw (samengesteld uit verschillende aaneengekoppelde Polynormloodsen);
- Het kantoor (een houten prefab gebouw);
- Het fietsenhok (een prefab bouwwerk).

Verhardingen

In dit deelgebied liggen wegen voor gemotoriseerd verkeer, het parkeerterrein bij het kantoor en de parkeerplaats met fietsenhok. De verhardingen zijn aangebracht in de stijl van het Ploegpark; de verschillende verhardingen staan haaks op elkaar. Opvallend is het gebruik van royaal afgeschuinde hoeken bij het netwerk van wegen voor gemotoriseerd verkeer in plaats van traditionele bochtstralen.

De volgende verhardingen komen voor in dit deelgebied:

- Een netwerk van wegen voor gemotoriseerd verkeer gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating is origineel en conform het ontwerp. Deze wegen verkeren in redelijke conditie;
- De parkeerplaats bij het kantoor gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating dateert uit de periode van aanleg. De parkeerplaats verkeert in redelijke conditie;
- Het parkeerterrein: de weg is gelegd in betonklinkerkeien, de parkeervakken in betontegels. De parkeerplaats verkeert in redelijke tot slechte conditie;

- Het fietsenhok gelegd in betontegels in redelijke conditie;
- Het wandelpad van het fietsenhok richting het kantoor verkeert in redelijke conditie.

Water

In dit deelgebied komen geen waterelementen voor.

Bepantingen

De volgende beplantingsvormen komen in dit deelgebied voor:

- Natuurlijk bos met inheemse boom- en struweelsoorten en een oude boskern;
- Een kleine boomweide met berken ten zuiden van de Polynormloodsen;
- Solitaire robinia's tussen de parkeervakken die zijn afgeboord met beukenhagen;
- Enkele losse heesters voor het kantoor;
- Beukenhaag aan de westzijde van dit gebied, in het verlengde van de fabriek (hoogte ca. 2m.);
- Beukenhagen tussen en op de kopse kant van de parkeervakken (hoogte ca. 1m.);
- Gazon.

De beplantingen in het deelgebied 'Omgeving Polynormloodsen' verkeren in redelijke tot goede staat.

Overige inrichtingselementen

In het deelgebied de Polynormloodsen komen de volgende inrichtingselementen voor:

- Lantaarnpalen op de parkeerplaats;
- Metalen hekwerk tussen de parkeerplaats en het Ploegpark.

De boskamer; kruidenrijk grasland omsloten door bospercelen, luchtfoto ca. 2000

Kruidenrijk grasland omsloten door bospercelen

3.5 Beschrijving 'Perceel Boskamer'

Het deelgebied 'Perceel Boskamer' ligt aan de oostzijde van de Riethovensedijk en bestaat uit verschillende elementen:

- Voormalige tuinmanswoning en moestuin;
- Parkeerplaats nabij het afgebroken voormalige gebouw van de ontwerpafdeling;
- Bosstroken;
- Weiland.

Dit deelgebied zal aan de hand van de volgende thema's worden omschreven: bouwwerken, verhardingen, water, beplantingen en overige inrichtingselementen.

Bouwwerken

In dit deelgebied staat een transformatorhuisje en de restanten van de plantenkas in de voormalige moestuin. Deze gebouwen staan aan de zuidzijde van het deelgebied.

Verhardingen

In dit deelgebied komen de volgende verhardingen voor:

- Een parkeerterrein langs de westzijde van de Riethovensedijk gelegd in betonklinkerkeien. Deze bestrating is origineel en conform het ontwerp. Dit parkeerterrein verkeert in redelijke conditie;
- Een wandelpad richting het transformatorhuisje gelegd in betontegels. Deze verharding is in goede conditie.

Water

In dit deelgebied komen geen waterelementen voor.

Beplantingen

De volgende beplantingsvormen komen in dit deelgebied voor:

- Natuurlijk bos met inheemse boom- en struweelsoorten;
- Enkele solitaire bomen in gras;
- Kruidenrijk grasland;
- Restanten van beukenhagen.

De beplanting in het deelgebied is grotendeels origineel en verkeert in redelijke tot goede staat.

Overige inrichtingselementen

In het deelgebied komen de volgende overige inrichtingselementen voor:

- Biels aan de kop van de parkeerplaatsen voor grondkering;
- Lantaarnpalen (een standaard utilitair model).

Inheems bos met het pad richting het transformatorhuisje

Parkeerplaats met biels als grondkering

Richtingaanwijzing en beeldmerk 'de ploeg' in het plantsoen bij de klok aan het Hof

4. TUINHISTORISCHE WAARDESTELLING

In de voorgaande hoofdstukken is inzicht ontstaan in de ontwikkelingsgeschiedenis en de actuele situatie van het studiegebied. In het voorliggende hoofdstuk staat de waardestelling centraal.

Achtereenvolgens worden behandeld:

- Monumentenstatus;
- Beknopte omschrijving van stijlkenmerken van Mien Ruys en hun voorkomen in het Ploegpark;
- Tuinhistorische waardestelling van de aanleg in het studiegebied dat is ingedeeld in drie deelgebieden:
 - Ploegpark
 - Omgeving Polynormloodsen
 - Perceel Boskamer

Luchtfoto weverij De Ploeg en omgeving; Eindhovens Dagblad, 4 nov 2014, foto Ronald Otter

Boomweide in het geometrische deel van het Ploegpark met op de achtergrond de hagen van de omsloten tuin en de hoofdentree van het fabrieksgebouw

Begrenzing Rijksmonument (park en fabrieksgebouw); luchtfoto

4.1 Monumentstatus

De parktuin en de fabriek van de voormalige Weverij de Ploeg te Bergeijk zijn in 2009 aangewezen als Rijksmonument (nr. 530967 (park) en 531184 (fabrieksgebouw)).

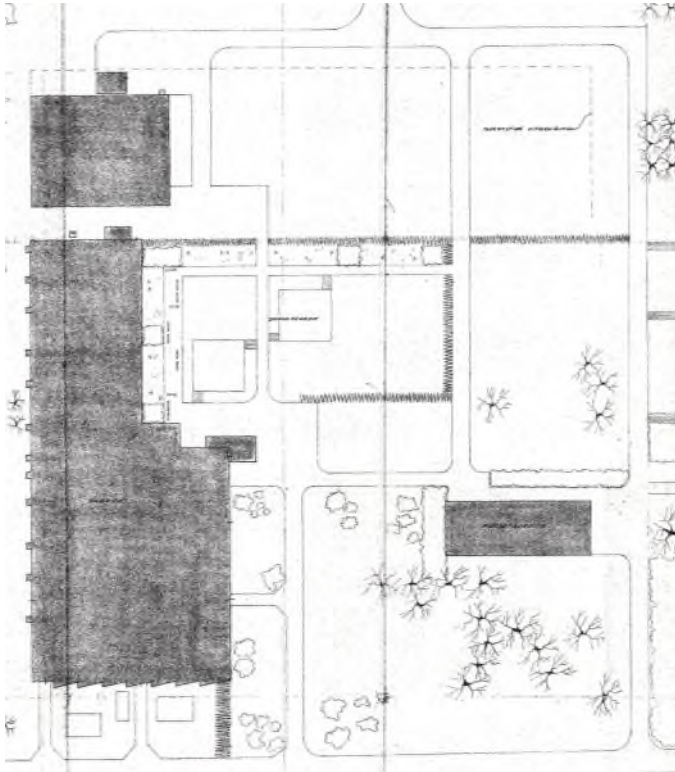
De redengevende omschrijving in het Monumentregister vermeldt over de parktuin het volgende:

"Het tuinontwerp is zeer architectonisch opgebouwd uit bij het gebouw aansluitende rechthoekige en vierkante plantvlakken met afgeschuinde hoeken, die van daaraf geleidelijk oplopen van klein naar groot. Aan de westzijde van het gebouw, de kopse kant met de karakteristieke gekantelde gevels, werden de plantvakken ingevuld met een asymmetrisch patroon van vierkanten, rechthoeken en driehoeken van strak gesnoeide groenblijvende heesters. Aan de zuidzijde, ten oosten van de ingang, zijn twee lange borders met heesters en vaste planten aangelegd, parallel aan de voorgevel en haaks daarop. Langs de lange border loopt een lage heg en haaks daarop weer een heg in het gazon als begrenzing van het kleinste vierkant. Vlakverdeling en lijnvoering zijn hier zeer verwant aan het idioom van De Stijl. Aan de zijde van de oprijlaan bevindt zich daar een rechthoekige vijver, die ook als blusvijver functioneert. Twee middelgrote, bijna vierkante gazons links en rechts van de oprijlaan naar de ingang vormen de intermediair tussen de kleinschalige vlakverdeling vlak bij het gebouw en de grotere gazons aan de zuidzijde van de dwarslaan, die beplant zijn met verspreide boomgroepen en waar enkele aaneengesloten bospercelen bewaard zijn gebleven. Uitzondering op de rechtlijnige opzet is hier het licht gebogen pad dat naar de vroegere fietsenstalling loopt. Duidelijk is te zien hoe Ruys in het zuidelijk deel heeft geworsteld met de 'spaghettistijl' zoals de landschapsstijl door destijds moderne tuinarchitecten ook wel werd genoemd. Aan de noordkant heeft Ruys een strook bos gespaard, opdat het strakke, lichtgekleurde fabrieksgebouw zich aftekent tegen de ruige, donkere boompartijen. Hier had ze, kennelijk als concessie aan de opdrachtgever, een stukje Engelse landschapsstijl gepland.

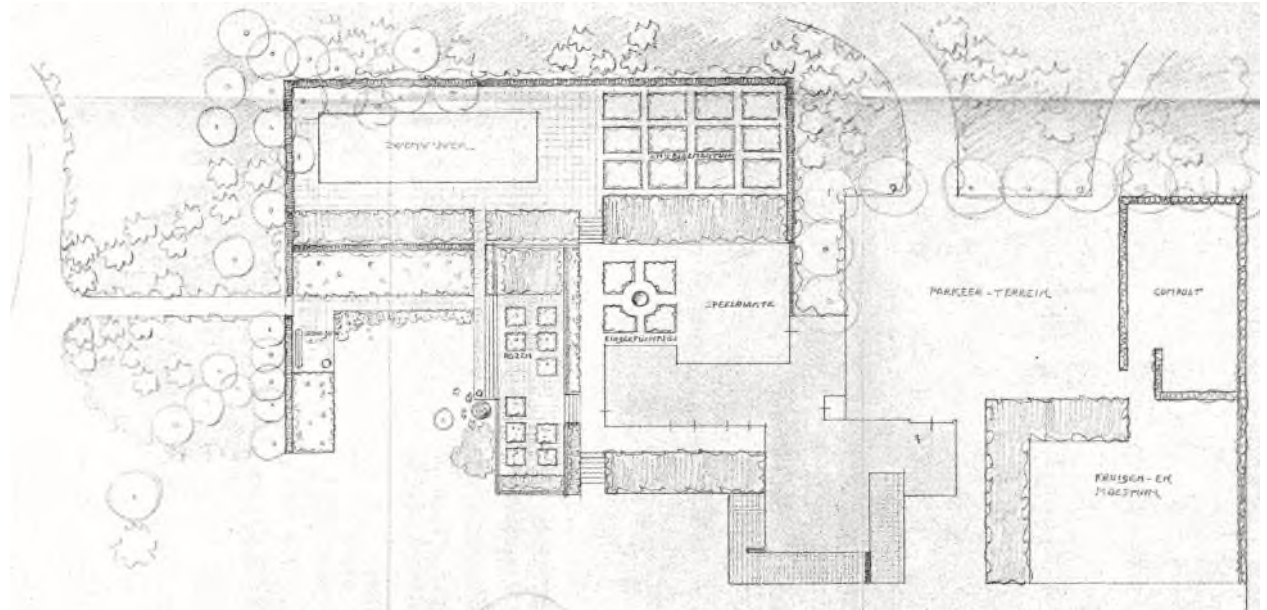
Waardering

TUIN- en PARKAANLEG rondom weverij De Ploeg, ontworpen door tuinarchitecte Mien Ruys, [is] van algemeen cultuur- en tuinhistorisch belang:

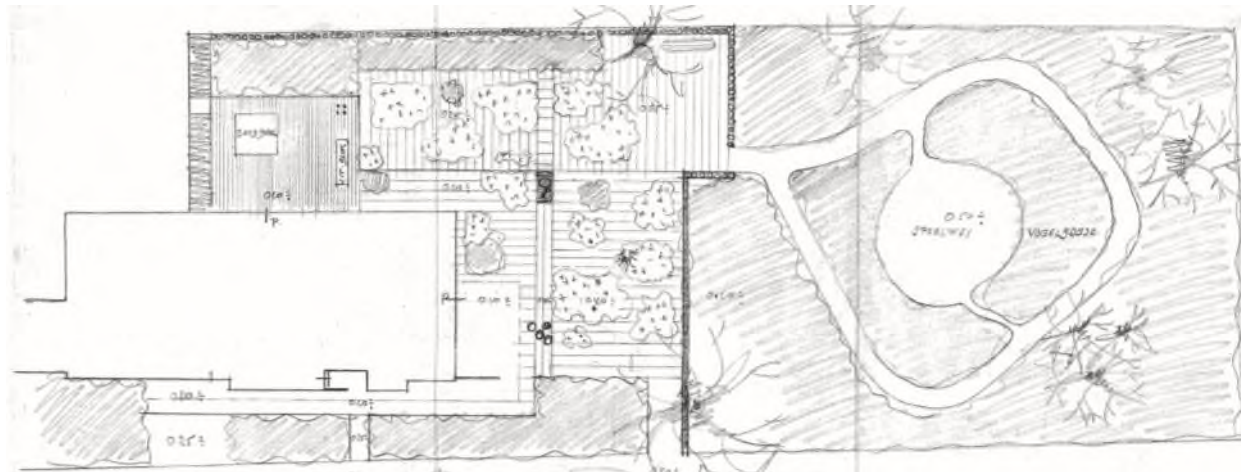
- Als toonbeeld van naoorlogse tuinarchitectuur in architectonische stijl, waarin getracht is elementen van de landschapsstijl in te passen;
- Als resultaat van samenwerking tussen architect en tuinarchitect vanaf het begin van het ontwerpproces;
- Vanwege de plaats in het oeuvre van Mien Ruys, als fabriekstuin;
- Vanwege de waarde in het totale fabrieksconcept, waarbij de tuin een belangrijk onderdeel was als ontspanningsruimte voor de medewerkers en ook in het ontwerp van de fabriek het uitzicht op de tuinen een rol speelt."

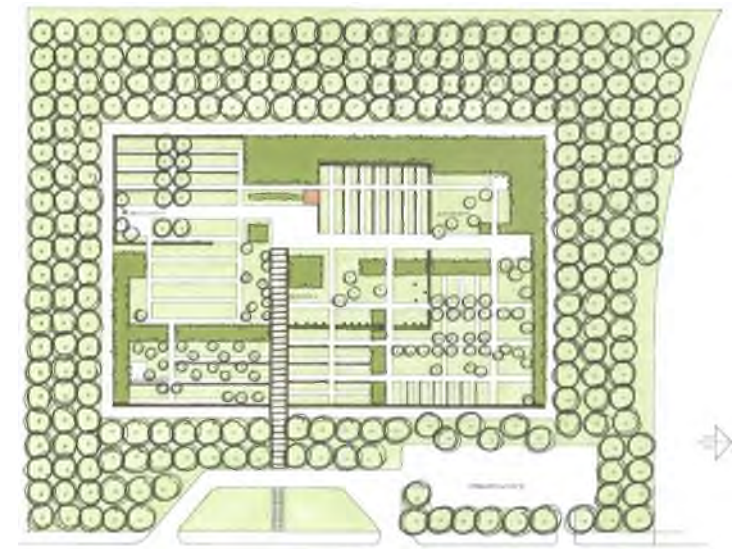
Uitsnede ontwerp Ploegpark, 04-05-1959, gewijzigd 29-08-1961; Buro Mien Ruys

Ontwerp tuin familie Van Daalen, 1959; Buro Mien Ruys

Ontwerp tuin familie Erdmans in Wassenaar; Buro Mien Ruys

Ontwerp begraafplaats Nagele; Buro Mien Ruys

4.2 Mien Ruys; stijlkenmerken en het Ploegensemble te Bergeijk

Mien Ruys (1904-1999) was en is een internationaal bekende tuin- en landschapsarchitecte. Verschillende van haar tuinen zijn aangewezen als Rijksmonument. Het oeuvre van Ruys is uitvoerig bestudeerd, o.a. door Bonica Zijlstra, Leo den Dulk en door Buro Mien Ruys, wat tot op heden actief is. Het oudarchief van vóór 1960 van Mien Ruys is grotendeels verloren gegaan. Het archief lag opgeslagen op een zolder te Dedemsvaart en is bij een opruiming in de jaren '60 verbrand. Wat resteerde van het archief, en wat later is verzameld met betrekking tot de oudere projecten, is omstreeks 2008 door Buro Mien Ruys overgedragen aan Wageningen UR.

De ontwerpen van Mien Ruys kenmerken zich door een strak geometrisch lijnenspel, een compositie van lijnen en vlakken waarbinnen het programma van eisen, de verschillende functies, logisch verwerkt werden. Dit geometrische lijnenspel werd vaak gecombineerd met meer naturalistische vormen in de beplantingen. Ruys voelde bijna intuïtief aan 'wat een plek nodig had'; een goede plek voor het terras, een lichte plek hier, een boom daar, etc. Dit alles zorgvuldig aangesloten op de aanwezige gebouwen en met een nadrukkelijke relatie tussen binnen en buiten. Ze had bij het maken van ontwerpen een goed gevoel voor maat en schaal. Haar ontwerpmethode paste ze met succes toe op zowel het niveau van een achtertuintje als bij de terreininrichting van een fabrieksgebouw.

Nooit waren haar plannen symmetrisch, symmetrie met een as die zich op één punt richt, maakte naar haar mening de ruimte saai. Ze streefde in haar ontwerpen na wat wij nu een dynamische ruimtelijke balans zouden noemen. In haar composities van vlakken en lijnen zijn overeenkomsten te vinden met de schilderijen van Piet Mondriaan, haar ontwerp voor de begraafplaats van Nagele is daar een voorbeeld van alsook het tuinontwerp voor de familie Van Daalen. Ook het ontwerp voor het deel van het Ploegpark ten zuiden van de fabriek is op deze manier ontworpen.

Waarin Mien Ruys zich onderscheidt van haar tijdgenoten zoals Wim Boer, Hein Otto en Hans Warnau is haar kennis van beplanting (met name vaste planten) en de rol van de beplanting in haar ontwerpen. Opgegroeid op de vaste plantenkwekerij van haar vader Bonne Ruys in Dedemsvaart was deze kennis haar met de paplepel ingegoten. In haar visie had de beplanting ook een duidelijke functie; het stond voor haar voor het brengen van kleur en variatie, het ervaren van de seizoenen, het beleven van de natuur in de woonomgeving. Dat gold ook voor de tuin rond fabrieken. Deze moesten niet alleen representatief zijn, maar de tuin was vooral belangrijk voor

het personeel.

In het Vaste Plantenboek (1950) schrijft zij daarover: "Hoe eentonig en geestdodend het werken in de fabriek voor velen al is, ook de pauzes en de middagrust werden tot voor kort meestal doorgebracht in dezelfde troosteloze omgeving, of slenterend op straat. Het naderen van het fabrieksterrein wekte veelal reeds weerzin. Wil men de productie verhogen, dan zal allereerst belangstelling voor het werk moeten worden gewekt in een prettige omgeving".

Net als in de rest van de stedelijke omgeving kan volgens Mien Ruys' opvattingen de tuin tegenwicht bieden aan het gebrek aan natuurbeleving; misschien geldt dat in de werkomgeving zelfs des te sterker. Ze presenteert de fabriekstuin als een nieuw element, het moet een ruimte zijn "waar het personeel zijn vrije ogenblikken buiten kan doorbrengen. Er moeten beschutte, zonnige hoekjes zijn voor banken, waar het al warm is in het vroege voorjaar en er moet een flink grasveld zijn, waar ieder languit kan liggen in de zon".

Het sprak vanzelf dat de beplanting van een fabriekstuin aparte eisen stelt: "Het verkeer bij de gebouwen neemt een overwegende plaats in en hiernaar moet de aanleg zich voegen. Er moet in de beplanting gewerkt worden met grote groepen, want al het kleine gaat verloren in de ruimte; de vorm moet overzichtelijk zijn en bij de keuze van het materiaal mag niet worden vergeten, dat aan het onderhoud niet teveel tijd kan worden besteed. Hier gebruiken we dus planten, die niet woekeren, die winterhard zijn en niet omvallen bij storm of regen.

Waar de fabriek gewoonlijk hoog en massaal is, spelen bomen in de omgeving een heel andere rol dan in woonwijken: ze werken er vaak belachelijk klein. In plaats van in groen dat omhoog streeft, kunnen we dan ook beter zoeken in struiken met een meer horizontale lijn, zoals breed uitgroeiende Prunus of wuivende wilgen en geen smalle zuilvormige populieren". Zie voor het toegepaste assortiment zie bijlage 1.

Haar liefde voor de natuur was groot, ze kon daar lyrisch over schrijven. Soms vertaalde ze dat in haar ontwerpen naar plandelen met slingerende paden, een quasi natuurlijke landschappelijke inrichting meestal beplant met besdragende bomen en heesters om vogels te lokken. Ze noemde ze 'vogelbosjes'. Zowel in grote projecten als particuliere tuinen komen voorbeelden van vogelbosjes voor.

Ook in het plan voor De Ploeg is een geometrisch ontwerp voor de tuin rond de fabriek gecombineerd met meer naturalistisch vormgegeven terreindelen. Het feit dat directeur Blijenburg van de Ploeg eigenlijk een tuin in landschapsstijl wilde heeft hierbij ongetwijfeld een rol gespeeld.

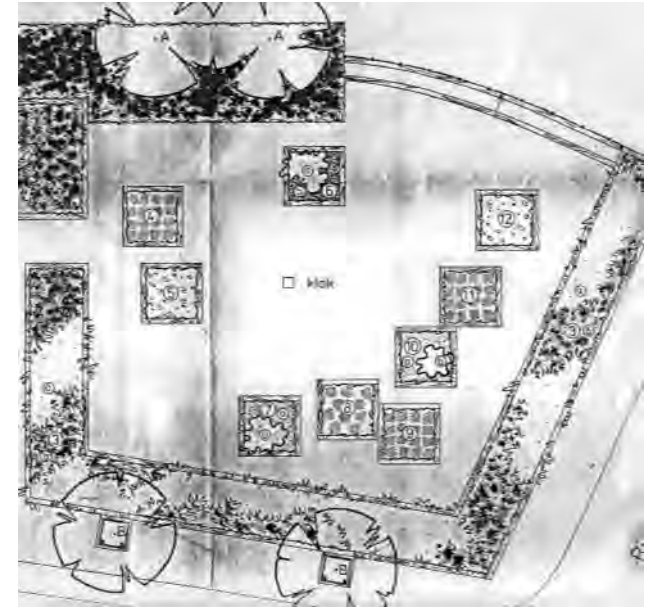
Eerste Griontegels in de proeftuinen in Dedemsvaart; Buro Mien Ruys

Prinses Ireneziekenhuis in Almelo; Buro Mien Ruys

Verdiepte tuin in Dedemsvaart; Buro Mien Ruys

Ontwerp bloementuin rond Rietveld klok in Bergeijk, 1963; Buro Mien Ruys

IBM in Uithoorn; Buro Mien Ruys

Haar hele werkzame leven is Mien Ruys steeds op zoek geweest naar ontwerpmiddelen, om ruimtes in te delen. Ze heeft op die manier een soort gereedschapskist van ontwerp oplossingen samengesteld waar ze uit putte en die ze toepaste in haar ontwerpen. Bijna altijd werden meerdere elementen in één plan gecombineerd. Ook in het plan van het Ploegpark zijn er enkele te vinden:

Bloementuin bij de klok

Rond de Rietveldklok is een bloementuin aangelegd. In de bestrating van 40 x 40 cm tegels zijn vierkante plantvakken uitgespaard die beplant zijn met kleurige bloemen en rozen. De vierkante perken lijken willekeurig gestrooid in de ruimte maar over de compositie is nagedacht: er ontstaan looproutes en zitplekken. Mien Ruys noemde dit 'dobbelen'. Het is een principe dat ze in die tijd vaker in ontwerpen toepaste zoals in de tuin van het Prinses Ireneziekenhuis, een gebouw van J.P. Kloos, in Almelo.

Patroon van ligusterblokken bij de expeditiedeuren in de westgevel

Een bijzonder onderdeel van het oorspronkelijke ontwerp, maar inmiddels verdwenen, is de compositie van geschoren ligusterblokken bij de expeditiedeuren van de nieuwe fabriek. De ruimte tussen de gevel en de rijweg is opgevuld met een patroon van geschoren blokken van liguster. Dit was een ontwerpmiddel dat ze inzette om de architectuur van een gevel te accentueren. Het ritme van de geschoren blokken correspondeert met het ritme van de schuine gevelelementen. Ook dit principe paste ze regelmatig toe in haar ontwerpen zoals bij het ontwerp uit 1960 voor het IBM-kantoor in Uithoorn. In latere ontwerpen in de jaren '80 greep ze af en toe terug op dit principe zoals bij het entreegebied van de UCN in Almelo en bij het plan voor het expeditie knooppunt voor de post in Den Bosch.

Repeteerborders

In haar ontwerpen paste Mien Ruys vaste plantenborders toe. Ten opzichte van de borders die ze voor de oorlog bij villatuinen maakte werden de borders na de oorlog aangepast. Ze zocht naar plantencombinaties die met een minimum aan zorg goed gedijden en ze zocht naar standaardisering van borders. Voor particuliere tuinen resulteerde dat in een serie confectieborders: standaardborders in een variatie aan afmetingen en kleurstelling, voor verschillende grondsoorten en voor zon en halfschaduw.

Voor grotere projecten zoals fabrieksterreinen, parken, ziekenhuizen en scholen ontwikkelde ze eind jaren '50 het principe van de repeteerborders. Een klein borderdeel werd meerdere malen herhaald. Zo konden borders met enorme afmetingen gerealiseerd worden met slechts een beperkt aantal plantensoorten. Soms werden de planten in ruitvormen op driehoeken geplant, soms los gegroepeerd. Van beide wijze van groeperen maakte ze gebruik in haar ontwerp voor het Ploegpark voor

de L-vormige zeer grote repeteerborder in de tuin bij de hoofdentree van de fabriek die in de actuele situatie in verwaarloosde staat verkeert. Met betrekking tot de L-vorige border van het Ploegpark is voldoende inzicht aan de hand van het beplantingsplan (voor het toegepaste sortiment zie bijlage 1.) en oude foto's.

Biels

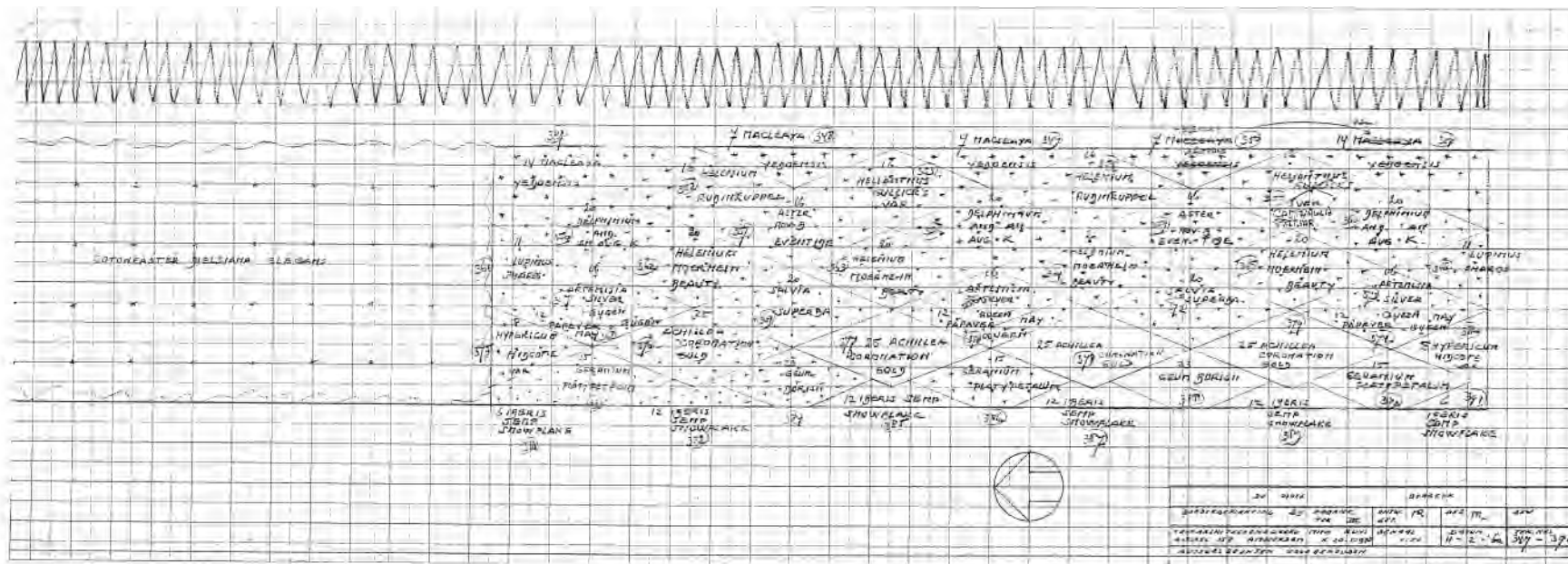
Ze kwam op het idee voor toepassing van spoorbiels om hoogteverschillen op te vangen toen ze een tuinontwerp maakte voor architect Holt in Overveen in 1956-1957. In het slappe duinzand wilde ze niveauverschillen maken en bedacht dat houten balken geschikt zouden zijn. Ze zijn relatief licht, vragen geen zware fundering, kunnen gestapeld worden en zijn relatief makkelijk te verwerken. Ze herinnerde zich dat ze langs het spoor een flinke stapel oude biels had zien liggen. Vele vormexperimenten met biels volgden, zoals in de "verdiepte tuin" in de proeftuinen Mien Ruys in Dedemsvaart. In het plan voor het Ploegpark zijn ze in 1964 voor het terrein bij het glazen paleis gebruikt om tegenover de expeditiedeuren in de westgevel het hoogteverschil op te vangen. Door de vertandende vorm ontstaan groepjes van twee parkeerplaatsen. In hetzelfde jaar wordt ook het plantsoen bij de Klok aangelegd waarin zij uitgebreid biels verwerkt.

Grinttegels

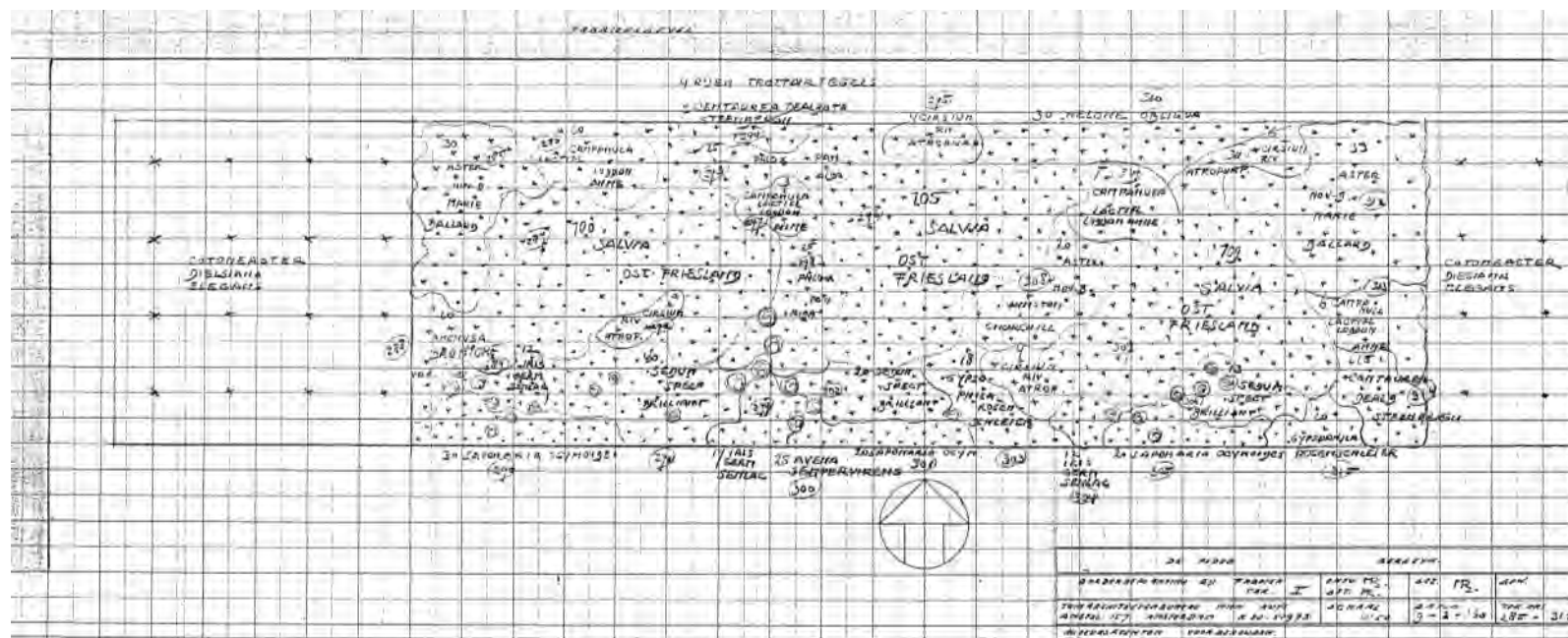
Het idee voor deze tegels is ontstaan toen na de oorlog natuursteen en gebakken klinkers schaars waren. Betontegels waren er volop maar Mien Ruys vond ze niet mooi. Versleten betonplaten, waar het grind van de specie aan de oppervlakte kwam, brachten haar op het idee met een tegelfabrikant een procédé te ontwikkelen waardoor nieuwe tegels zo'n grindlaag aan de top kregen. Ze noemde ze griontegels naar de bestanddelen grind-beton, en paste ze voor het eerst toe in haar proeftuinen in Dedemsvaart in 1956.

Op het terrein van het Ploegpark liggen nog de originele griontegels in de wandelpaden langs de repeteerborders. In de bloementuin bij de klok hebben ze ook gelegen maar zijn ze bij een latere renovatie vervangen door nieuwe gewassen grindtegels. De oude Griontegels zijn te herkennen aan het grove grind.

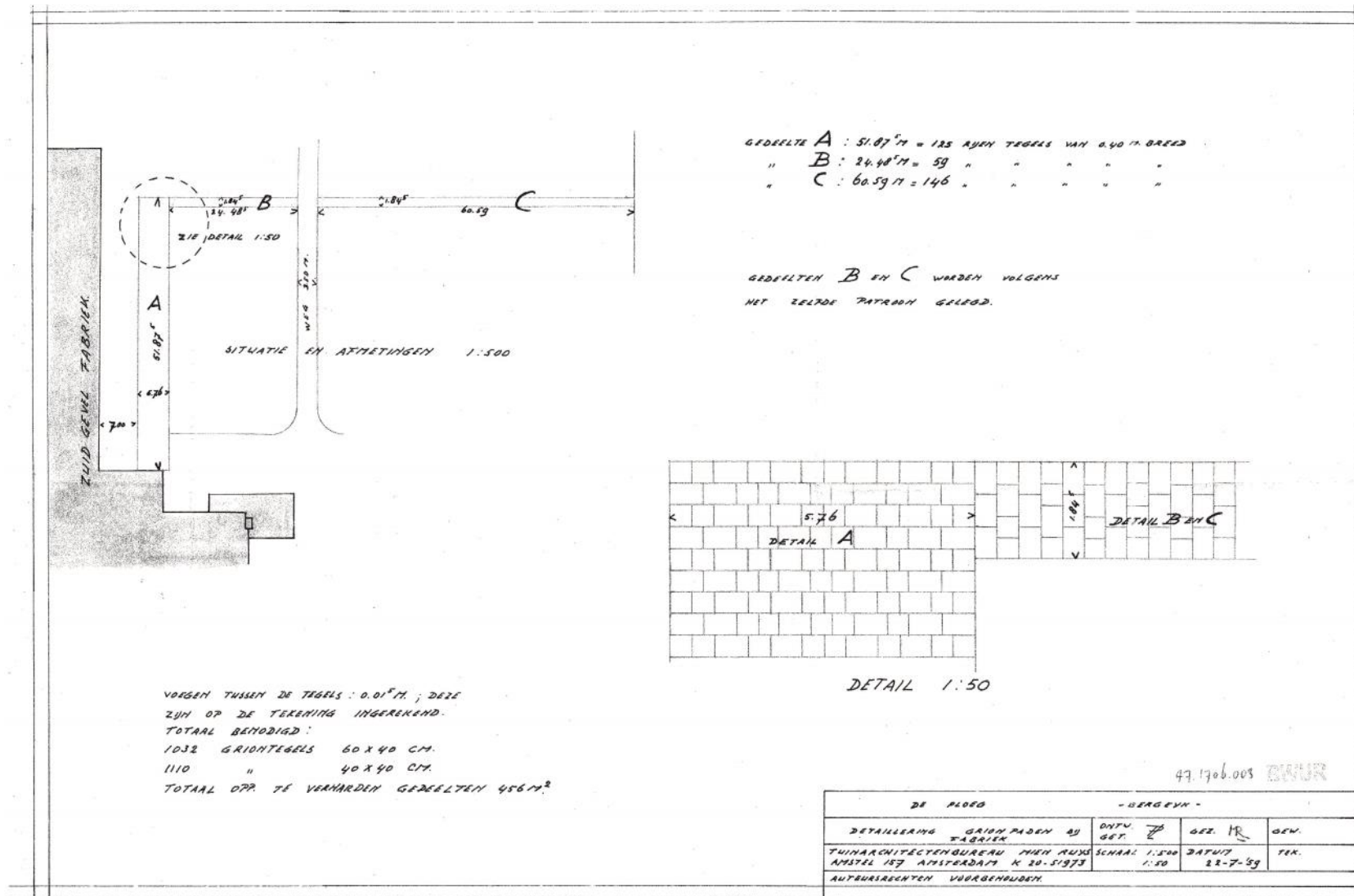
Extra aandacht werd besteed aan het bestratingspatroon. De tegels werden altijd gelegd met een voeg van 1½ - 2 cm. waar gras of mos in groeide. Door deze manier van straten bleven de afzonderlijke tegels zichtbaar en werd het bestratingspatroon geaccentueerd. Voor De Ploeg werd een patroon in klezorverband ontworpen met een mix van 40x40 en 40x60 tegels.

Repeteerborder voor de beukenhaag van De Ploeg, 11-02-1960; Buro Mien Ruys

Repeteerborder voor de fabrieksgevel van De Ploeg, 09-02-1960; Buro Mien Ruys

Detailering patroon Griontegels bij De Ploeg; Buro Mien Ruys

Prunus yedoensis in het KNSM park in Amsterdam; Buro Mien Ruys

Metasequoia glyptostroboides in de proeftuinen in Dedemsvaart; Buro Mien Ruys

Prunus yedoensis voor de fabrieksgevel van de Ploeg; Buro Mien Ruys

Metasequoia glyptostroboides bij de ingang van de Ploeg

Beplantingssortiment

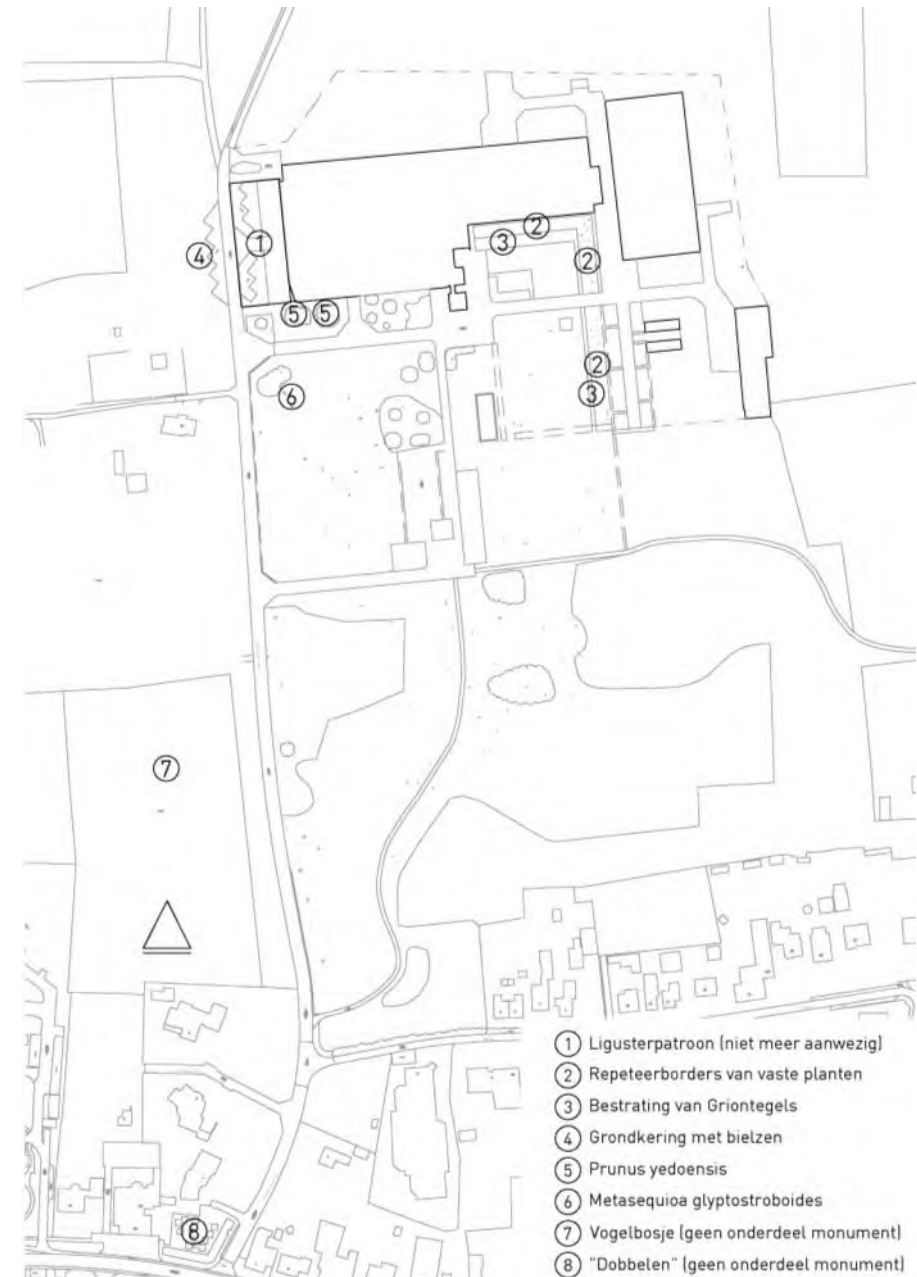
Naast de ligusterblokken en vaste plantenborders is in het bomensortiment in het Ploegpark ook onmiskenbaar de hand van Mien Ruys te herkennen. Enkele veel in haar ontwerpen voorkomende soorten zijn ook hier toegepast:

- *Prunus yedoensis*: Een vroeg- en rijkbloeiende Japanse kers komt in die tijd in bijna ieder beplantingsplan voor zoals in het plan voor het park op het KNSM-eiland in Amsterdam. Ook in het plan voor De Ploeg is deze *Prunus* gebruikt. Hij staat aan de voorzijde van de fabriek maar komt daarnaast terug in de beplanting die het decor van de Rietveldklok vormt.
- *Metasequoia glyptostroboides*: Een naaldhoutsoort waarvan men dacht dat deze uitgestorven was, tot er in Azië fossiele zaden opdoken. Haar vader wist, via zijn internationale contacten, enkele van deze zaden te bemachtigen. Hij kweekte ze op en vermeerderde ze op zijn kwekerij. Mien Ruys paste ze frequent toe in haar beplantingsplannen. Ze plantte ze onder andere in haar proeftuinen in Dedemsvaart, toen nog niet wetend welke reusachtige afmetingen deze bomen konden krijgen. In het deelgebied Ploegpark staan 2 *Metasequoia*'s. In de Boomweide aan de Riethovensedijk staat een groep *Metasequoia*'s.

Daarnaast zijn de boomweiden in Bergeijk beplant met soorten die ook in hun combinatie een typische Mien Ruys signatuur dragen:

- Plataan;
- Suikeresdoorn;
- Berk in diverse soorten en cultivars;
- *Gleditia*;
- Es;
- Wilg;
- *Catalpa*;
- Eik.

Waar de in dit hoofdstuk genoemde stijlkenmerken en materialen zich in het Ploegpark bevinden is weergegeven op de kaart hiernaast.

Stijlkenmerken Mien Ruys in het Ploegpark; Buro Mien Ruys

Zicht op het entreegedeelte van het Ploegpark vanaf de kruising Bucht/Riethovensedijk

4.3 Tuinhistorische waardestelling

4.3.1 Inleiding

Voor het gehele Ploegensemble te Bergeijk is een historische verkenning uitgevoerd. Op basis van de voorliggende verkenning is een korte beschrijving, analyse, interpretatie en voorlopige contextuele waardestelling opgesteld van het Ploegensemble als geheel (paragraaf 4.3.2). De analyse, interpretatie en waardestelling zijn gebaseerd op het in hoofdstuk 2 uitgevoerde historisch onderzoek, de in hoofdstuk 3 beschreven opname van de actuele situatie en de in hoofdstuk 4 opgenomen paragraaf over de stijlkenmerken van Mien Ruys.

De historische verkenning is nader uitgewerkt tot een historisch onderzoek voor drie onderdelen van het Ploegensemble te Bergeijk. Dit zijn:

- Ploegpark;
- Boskamer;
- Omgeving Polynormloodsen.

Met betrekking tot deze drie onderdelen is een interne waardestelling (de tuinhistorische waarde van het studiegebied zelf) en een contextuele waardestelling opgesteld (paragraaf 4.3.3 – 4.3.5).

Voor de interne waardestelling zijn de volgende aspecten meegewogen:

- De directe omgeving; stedenbouwkundige of landschappelijke situering;
- De ideeën achter de aanleg;
- De samenhang tussen aanleg en gebouwde elementen;
- De gebruikte beplanting; dendrologische en botanische aspecten;
- De bouwkundige elementen: gebouwen, bruggen, kunstwerken, gedenktekens etc.;
- Andere historische aspecten zoals bestuurlijk of sociaal-cultureel belang.

Zicht op het plantsoen met de Klok vanaf het Hof

4.3.2 Het Ploegensemble te Bergeijk

Het Ploegensemble omvat een groot oppervlakte en is veel uitgestrekter dan de huidige bescherming als rijksmonument omvat. Het gehele Ploegensemble is bovendien grotendeels gaaf bewaard gebleven.

4.3.2.1 Ontwikkelingsgeschiedenis

Het Ploegensemble kent een oorsprong in de jaren '20 in de notariswoning en het achterliggende terrein. Na de Tweede Wereldoorlog groeit de organisatie De Ploeg en ontstaat er een Ploegensemble dat een groot aantal gebouwen en terreinen omvat.

Halverwege de jaren '50 van de vorige eeuw tekenen Mien Ruys en Gerrit Rietveld voor het ontwerp van respectievelijk voor de aanleg van een parktuin en bouw van de nieuwe fabriek van Weverij De Ploeg. Plannen voor een nieuwe fabriek bestonden al maar raken in een stroomversnelling als de weverij van De Ploeg aan het Eijkereind in 1956 afbrandt. Als noodoplossing worden in dat jaar de nog steeds bestaande middelste drie segmenten van de Polynormloodsen gebouwd. De nieuwe fabriek verrijst vanaf 1957 direct ten westen van de loods. Het terrein wordt aangelegd ten noorden van de bebouwde kom van Bergeijk. De bestaande omgeving van Bergeijk heeft een belangrijke invloed op de aanleg van het terrein. De bestaande ruimtelijke structuur wordt zowel in ontwerp als aanleg geïncorporeerd.

Vanaf deze tijd zijn Rietveld en Ruys ook bij andere onderdelen van het Ploegensemble betrokken.

De verschillende onderdelen van het Ploegensemble worden in fases gerealiseerd. Met de parkaanleg wordt gelijktijdig met de bouw van de fabriek in 1957 begonnen, maar de uitvoering ligt in 1958 enige tijd stil. Gelijktijdig met de bouw en aanleg van het fabriekscomplex ontwerpen Rietveld en Ruys huis en tuin van directeurswoning villa Van Daalen aan de fazantlaan 14 ten noordwesten van de fabriek. In 1958 tekent Mien Ruys ook verschillende ontwerpen voor de tuinmanswoning ten westen van de Riethovensedijk.

Gedurende de jaren '60-'66 zijn er verschillende uitbreidingen en planwijzigingen uitgevoerd. De bouw van het Glazen Paleis met entree aan de Riethovensedijk en de aanleg van de vijver zijn de voor het terrein belangrijkste toevoegingen. Ook wordt ten zuidoosten van de Polynormloodsen een nieuw kantoor/werkruimte gebouwd. De klok en de bloementuin langs het Hof zijn ontworpen door respectievelijk Rietveld en Ruys en in 1963 gerealiseerd. Ze markeren als het ware de entree naar het Ploegterrein. Na 1969 lijkt de betrokkenheid van Mien Ruys bij De Ploeg gestopt te zijn. Het notarishuis aan het Hof is tot 1983 door De Ploeg in gebruik als kantoor en woonruimte.

4.3.2.2 Analyse en interpretatie

Ten aanzien van het Ploegensemble als geheel kunnen de volgende bevindingen worden opgetekend:

- Het gehele ensemble is groter en gaver dan vooraf verondersteld werd. Tot het ensemble behoren naast het huidige rijksmonument:
 - Het Notarishuis aan 't Hof 63 (gemeentelijk monument);
 - De Boomweide aan de Riethovensedijk;
 - De Klok met tuinaanleg op de hoek van 't Hof en Riethovensedijk;
 - De Plantage;
 - Bosperceel met het Gilde van het heilig Sacrament;
 - De Boskamer;
 - Directeurswoning villa Van Daalen met tuin- en parkaanleg (gemeentelijk monument).
- Daarnaast ontwerpt Mien Ruys ook tuinen voor andere objecten in Bergeijk (o.a. scholen, plantsoenen, villatuinen en een woonwijk) maar deze behoren niet tot het Ploegensemble. Door de aanwezigheid van Weverij de Ploeg en de betrokkenheid van Ruys en Rietveld stond en staat Bergeijk bekend als zeer vooruitstrevend, het 'Amsterdam van Brabant'.
- Vanaf de eerste ontwerpplannen werken Ruys en Rietveld nauw samen binnen het ensemble. De ideeën van Mien Ruys voor haar ontwerpen voor de omgeving van fabrieksgebouwen als een "prettige werkomgeving" sluiten goed aan bij de sociaal-idealistische idealen van de Ploeg en Rietveld. Dit idealistische gedachtengoed ligt ten grondslag aan de vormgeving en opzet van het Ploegensemble.
- Het gehele Ploegensemble wordt gekenmerkt door de typische stijlkenmerken van Mien Ruys. Zowel in de ruimtelijke opzet als in de detaillering en in de gebruikte beplanting is het handschrift van Ruys duidelijk aanwezig.
- Het Ploegensemble neemt binnen het oeuvre van Mien Ruys een bijzondere en aparte plaats in door zijn grootte en situering. Hoewel zij de omgeving van meerdere grootschalige fabriekscomplexen ontwierp (onder andere het K.N.S.M. gebouw te Amsterdam de Sikkensfabriek te Sassenheim en de Tomadofabriek te Etten Leur) valt het Ploegensemble op omdat deze niet in een bestaand cultuurlandschap wordt gerealiseerd en omdat dit park een van de enige van deze omvang is waarin Ruys vanaf het begin betrokken is bij het project en samenwerkt met Rietveld.
- Het Ploegensemble bestaat uit een aantal relatief losse onderdelen en is door een verwantschap in stijl en opzet duidelijk herkenbaar als samenhangend geheel. Het zwaartepunt wordt gevormd door de fabriek en het Ploegpark. De Riethovensedijk speelt een verbindende rol gezien de ligging van alle onderdelen langs deze weg. Alleen de notariswoning mist in de actuele situatie herkenbaarheid als onderdeel van het ensemble. De samenhang blijkt ook uit de 'verzameltekening' uit 1959-1961 waarop alle onderdelen in hun onderlinge samenhang worden weergegeven.

4.2.3 Voorlopige waardestelling

De tuinhistorische waarde van het Ploegensemble als geheel is hoog

Het entreegedeelte van het Ploegpark in naturalistische stijl met het fiets-/wandelpad

4.3.3 Ploegpark

Dit deelgebied betreft de parktuin die naar ontwerp van Mien Ruys is gerealiseerd in samenhang met het nieuwe, door Gerrit Rietveld ontworpen fabrieksgebouw.

4.3.3.1 Ontwikkelingsgeschiedenis

Vóór de bouw van de nieuwe fabriek en de aanleg van parktuin is het deelgebied Ploegpark ingericht met verschillende bospercelen en kleine rogge-akkers, zogenaamde kampen. Het gebied kent een blokvormige verkaveling. De Riethovensedijk is dan een zandweg. Langs de Bucht staan enkele bouwwerken die voor de realisatie van het project worden gesloopt.

Vanaf 1956 wordt het ontwerp voor de parktuin en het fabrieksgebouw door Ruys en Rietveld als een samenhangende opdracht ter hand genomen. Gelijktijdig met de bouw van de fabriek in 1957/1958 wordt de beplanting in het deelgebied Entreepark al aangelegd. De Riethovensedijk wordt kort na het voltooiën van het park met betonklinkers verhard en in gebruik genomen als hoofdontsluiting voor gemotoriseerd verkeer.

Bij de oplevering van het fabrieksgebouw in 1958 blijkt dat de aanleg van de parktuin in de directe omgeving van het gebouw is achtergebleven; het is dan een grote kale zandvlakte. Vlak daarna volgt de nadere uitwerking en de aanleg van de parktuin in geometrische stijl in de omgeving van de fabriek en de aanleg van het fiets-/wandelpad in het entreepark.

Uit mondelinge overlevering en uit de tekeningen blijkt dat het ontwerp- en realisatieproces van de parktuin dynamisch is verlopen; veel oorspronkelijke ideeën van Mien Ruys zijn niet tot uitvoer gekomen en het ontwerp is vele malen gewijzigd.

De uiteindelijk gerealiseerde en voltooide parkaanleg wordt hierna zorgvuldig in stand gehouden en is tot op heden nagenoeg geheel intact gebleven. De parktuin is vermaard en wordt door klanten, medewerkers en omwonenden als prachtig en goed verzorgd ervaren. De parktuin is een volwaardig onderdeel van het imago van de Weverij De Ploeg.

In de loop der tijd worden kleine aanpassingen en aanvullingen doorgevoerd, zoals bijvoorbeeld de aanleg van de vijver, die veelal samenhangen met één van de vele kunstmanifestaties of met een feestelijke gebeurtenis. Ook worden in de omsloten tuin bij de hoofdentree enkele nieuwe solitaire bomen geplant.

In de actuele situatie is de parktuin in het deelgebied Ploegpark zeer gaaf aanwezig. Na 2007 is het beheer en behoud van de tuin op een laag pitje gezet en is de beplanting her en der verwilderd, maar de ruimtelijke opzet, beleving en de detaillering zijn nagenoeg geheel in act.

Platanen in het entreepark en de recent toegevoegde lage haag langs de Riethovensedijk

Boomweide in het geometrische deel van het Ploegpark met op de achtergrond de hagen van de omsloten tuin en de hoofdentree van het fabrieksgebouw

4.3.3.2 Analyse en interpretatie

Ten aanzien van het Ploegpark kunnen de volgende bevindingen worden opgetekend:

Algemeen:

- Aan de parktuin van Weverij De Ploeg ligt een ontwerp van Mien Ruys (1904-1999) ten grondslag.
- De parktuin is een goed voorbeeld van de samenwerking tussen Gerrit Rietveld en Mien Ruys waarin gebouw en terrein als samenhangend geheel ontworpen zijn en elkaar versterken. Vanaf de eerste ontwerpplannen werken Ruys en Rietveld nauw samen en de fabriek en tuin zijn dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden; zij vormen als het ware een eenheid. Met de glazen wanden aan de noord- en zuidgevel van de fabriek worden natuur, fabriek, licht en ruimte verweven op een voor die tijd zeer moderne manier waaraan de sociale idealen van de Ploeg met betrekking tot werkklimaat ten grondslag liggen.
- Een gedetailleerde reconstructie van de ontwerp- en aanleggeschiedenis is niet te maken omdat veel documenten (tekeningen en correspondentie) hierover niet bewaard zijn gebleven. Een wel bewaard gebleven verzamel- en ontwerp-tekening van Mien Ruys uit 1959, geeft de parktuin weer zoals die uiteindelijk in grote lijnen is gerealiseerd.

De aanleg:

- De landschappelijk omgeving van de parktuin is van grote invloed geweest op het ontwerp:
 - de oude blokvormige verkaveling op de locatie van de parktuin is gedeeltelijk overgenomen in de orthogonale ruimtelijk opzet van het fabrieksgebouw, wegen en paden en de door hagen omsloten tuin bij de hoofdentree van het gebouw.
 - De meest zuidelijke weg ligt op de locatie van een oude bosdreef. Het pad vanaf de hoofdentree naar het zuiden ligt op de plek van een oud pad.
 - Verschillende bestaande bosbeplantingen zijn in de parktuin verwerkt. Het sortiment van nieuwe bosbeplantingen is gebaseerd op het bestaand bos.
- De parktuin van De Ploeg heeft als geheel een zorgvuldige bepaalde ruimtelijke opbouw en beleving. De diverse onderdelen kennen een nadrukkelijke ruimtelijke samenhang:
 - Het zuidelijke deel van de aanleg is te interpreteren als een 'entrepark' met een aanleg in naturalistische stijl. De aanleg bestaat uit een slingerend wandel-/fietspad door een natuurlijk ogend parkdeel met veel gras en bomen. Het park wordt grotendeels omsloten door bosranden, die zijn verfraaid met daar voor geplante losse bomen en boomgroepen. De bezoeker die van de doorgaande

weg Hof/Mr. Pankenstraat komt belandt in dit parkdeel en laat door de bijzondere atmosferische sfeer, ruimtelijke opzet en natuurlijke uitstraling het dorp letterlijk en figuurlijk achter zich. Het lange zicht over de gehele breedte van het grasveld in het entrepark preludeert op de maat van het fabrieksgebouw in het volgende parkdeel. De luifel bij de entree van het fabrieksgebouw is in de verte via een lange smalle zichtlijn zichtbaar. Aan het einde van het wandel-/fietspad door het entrepark staat de bezoeker aan het begin van het parkdeel in geometrische stijl pal voor het pad naar de hoofdentree.

- Het parkdeel in geometrische stijl aan de zuidzijde van de fabriek is qua sfeer, schaal en ruimtelijke opzet volledig afgestemd op het fabrieksgebouw. Het brede oost-west georiënteerde bouwwerk met de markante zeer lange horizontale daklijn wordt beantwoord door de lange oostwest georiënteerde wegen. Aan het naar de hoofdentree in het midden van de parktuin ligt een plein waar in eerste instantie het fietsenhok stond. Ter weerszijden hiervan zijn ruime rechthoekige gazons die op naturalistische wijze zijn beplant met boomgroepen.
- Direct naast de hoofdentree ligt een door hogen hagen omsloten rechthoekige tuin met een groot gazon, terrassen en bloemenborder. Deze omsloten tuin is zichtbaar vanuit het fabrieksgebouw en straalt ontspanning en rust uit. De omsloten tuin is bedoeld voor een meer gedetailleerde beleving van licht, ruimte, kunst en botanie.
- De beplanting aan de noordzijde van de fabriek is zeer eenvoudig en bestaat uit een grasveld met enkele lossen bomen en een natuurlijk ogende oude bosrand. De noordgevel van de fabriek is geheel van glas waardoor deze bosrand vanuit het gebouw volledig zichtbaar is. De fabriek lijkt hierdoor aan de noordzijde geheel in het 'natuurlijke' landschap te staan. Nb. Een ontwerp van Mien Ruys voor het creëren van zichtlijnen naar een akker ten noorden van deze bosstrook is niet uitgevoerd.
- De gevel aan de westzijde van de fabriek kent een opzet met smalle lichtstroken en heeft in combinatie met het karakteristieke silhouet van de sheddaken een bijzonder sculpturale uitstraling. De aanleg die Mien Ruys voor deze plek heeft ontworpen voor deze beperkte ruimte, met een compositie van geschoren ligusterblokhagen is wel gerealiseerd, maar is niet bewaard gebleven. Momenteel ligt hier een eenvoudige functionele inrichting met parkeervakken en een randje lage heesters en gras.
- De omgeving van de voormalige blusvijver is snel na aanleg van de blusvijver verrommeld en niet als blusvijver in gebruik geweest. In de actuele situatie is de blusvijver in structuur herkenbaar en in gebruik als stortplaats voor groenafval.

Het entreegedeelte van het Ploegpark met een verschillende berkensoorten langs het fiets-/wandelpad

Oeuvre en stijlkenmerken Mien Ruys:

- De parktuin van De Ploeg neemt binnen het oeuvre van Mien Ruys een bijzondere en aparte plek in door zijn grootte en situering. Hoewel zij de omgeving van meerdere grootschalige fabriekscomplexen ontwierp (onder andere het K.N.S.M. gebouw te Amsterdam de Sikkensfabriek te Sassenheim en de Tomadofabriek te Etten Leur) valt de parktuin van Weverij De Ploeg op deze niet in een bestaand cultuurlandschap wordt gerealiseerd en omdat dit park een van de enige van deze omvang is waarin Ruys vanaf het begin betrokken is bij het project en samenwerkt met Rietveld.
- Het aanleg van parktuin wordt gekenmerkt door het typische handschrift van Mien Ruys. Zowel in de ruimtelijke opzet als in de detaillering en in de gebruikte beplanting is dit duidelijk aanwezig. Het materiaalgebruik en het beplantingssortiment zijn kenmerkend voor het werk van Mien Ruys in de naoorlogse periode. Herkenbaar zijn:
 - Een zeer helder ruimtelijke opzet met een afwisseling van geometrische en naturalistische stijl;
 - Een zorgvuldige afstemming van de tuin op de architectuur;
 - Ruime gazons en een zeer gevarieerd en zorgvuldig bepaald soortenrijk beplantingssortiment passend bij de landschappelijke omgeving en een eenvoudig groenbeheer;
 - Gebruik van eenvoudige verhardingsmaterialen als betonklinkerkei, trottoirtegels en grinttegels.

De ideeën achter de aanleg:

- Vanaf de eerste ontwerpplannen werken Ruys en Rietveld nauw samen binnen het ensemble. De ideeën van Mien Ruys voor haar ontwerpen voor de omgeving van fabrieksgebouwen als een “prettige werkomgeving” sluiten goed aan bij de sociaal-idealistische idealen van de Ploeg en Rietveld. Dit idealistische gedachtengoed ligt ten grondslag aan de vormgeving en opzet van de parktuin.
- De gebruikte beplanting in de parktuin heeft een zorgvuldig bepaald sortiment en opzet. Mien Ruys heeft deze natuurlijke, dendrologische en botanische aspecten mogelijk letterlijk bedoeld als inspiratie voor de stofontwerpen en dessins van De Ploeg. Ruys paste in het plan voor haar oeuvre kenmerkende (planten)soorten toe.

Bouwkundige elementen in de aanleg:

- In de parktuin van Weverij De Ploeg zijn naast de fabriek weinig bouwkundige elementen aanwezig. De overige bouwwerken die voor het functioneren van de weverij nodig waren staan alle buiten de parktuin.
- In de tuin staat nog één kunstwerk uit 1973 geplaatst ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van De Ploeg. Het herinnert aan de vele kunstwerken die ooit in de

parktuin stonden opgesteld. Deze kunstwerken maakten deel uit van verschillende kunstmanifestaties met specifieke thema's;

- De uitvoering van de verschillende bebordingssystemen is niet van Rietveld of Ruys, maar de uitvoering is wel gebaseerd op het fabrieksgebouw (stalen profielen), danwel op typische Mien Ruys materialen (biels).

4.3.3.3 Waardestelling

In de actuele situatie is het de parktuin in het deelgebied Ploegpark goed bewaard en zeer gaaf aanwezig. Na 2007 is het beheer en behoud van de tuin op een laag pitje gezet en is de beplanting her en der verwilderd, maar de ruimtelijke opzet, beleving en de detaillering zijn nagenoeg geheel intact.

De contextuele tuinhistorische waarde van het deelgebied Ploegpark is als meest beeldbepalende onderdeel van het ensemble hoog.

De interne tuinhistorische waarde van het deelgebied Ploegpark is hoog, met uitzondering van de omgeving van de voormalige blusvijver; die is positief.

Het entreegedeelte van het Ploegpark in naturalistische stijl

4.3.4 Perceel Boskamer

Het deelgebied 'Perceel Boskamer' ligt aan de westzijde van de Riethovensedijk tegenover de expeditieingang van de fabriek. Dit deelgebied bestaat uit een ouder cultuurlandschap waar op beperkte schaal in verschillende fasen onderdelen zijn ingepast. Het deelgebied maakt geen onderdeel uit van het rijksmonument nr. 530967 (park).

4.3.4.1 Ontwikkelingsgeschiedenis

Het deelgebied Boskamer bestaat vóór 1959 uit bos en akker. In 1959 wordt een klein deel van het perceel ingericht met een functionalistische aanleg bestaand uit een moestuin met plantenkas en tuinmanswoning. De rest van het perceel behoudt zijn oude inrichting met bos en akker. In 1964 wordt parallel aan de Riethovensedijk het gebouw voor de vormgevers van De Ploeg opgetrokken: het Glazen Paleis. Mien Ruys ontwerpt hiervoor de directe omgeving bestaand uit een entree en parkeervakken met de voor Ruys' kenmerkende diagonale lijnen en biels. Het Glazen Paleis en de omliggende tuinaanleg zijn in 1996 gesloopt, de parkeervakken zijn in de actuele situatie nog aanwezig. De tuinmanswoning is voor 1973 gesloopt. Het huidige gasverdeelstation is vermoedelijk in het laatste kwart van de 20^e eeuw gebouwd.

4.3.4.2 Analyse en interpretatie

Ten aanzien van de Boskamer kunnen de volgende bevindingen worden opgetekend:

- Het deelgebied Boskamer bestaat grotendeels uit een ouder cultuurlandschap dat gespaard is door Ruys in haar oorspronkelijk ontwerp en tot op heden gaaf bewaard is gebleven.
- Alle opstallen zijn gesloopt waarbij de plaats van het Glazen Paleis als een open plek nog herkenbaar is, in tegenstelling tot de locatie van de voormalige tuinmanswoning. Er is geen samenhang tussen de aanleg en de (verdwenen) gebouwen.
- Van de oorspronkelijke door Ruys ontworpen onderdelen resteren alleen nog enkele restanten van de moestuin in beplanting (enkele coniferen en een doorgeschoten beukenhaag) en restanten van de plantenkas. Van het later ingepaste Glazen Paleis met zijn omgeving resteren alleen nog de parkeervakken naar ontwerp van Mien Ruys.
- In feite zijn alleen de parkeervakken met biels als keermuur om het hoogteverschil op te vangen tuinhistorisch relevant. Zij vormen een duidelijk herkenbaar en stijlvast onderdeel van het oeuvre van Mien Ruys.

4.3.4.3 Tuinhistorische waardestelling

De contextuele tuinhistorische waarde van het deelgebied Boskamer is als onderdeel van het ensemble positief.

De interne tuinhistorische waardestelling van de Boskamer is indifferent met uitzondering van de parkeerplaats met keerwand die een positieve tuinhistorische waarde heeft.

NB Deze waardering betreft de tuinhistorische waarde en doet geen uitspraak over cultuurhistorische waarde van het bestaande cultuurlandschap.

De omgeving van de Polynormloodsen; de actuele terreinaanleg is niet ontworpen door Mien Ruys

4.3.5 Omgeving Polynormloodsen

Het deelgebied 'Omgeving Polynormloodsen' is gescheiden van het deelgebied Ploegpark door een brede haag en vormt een zelfstandige ruimtelijke eenheid. Aan de zuidzijde bevindt zich een bosperceel. Het deelgebied maakt geen onderdeel uit van het rijksmonument nr. 530967 (park).

4.3.5.1 Ontwikkelingsgeschiedenis

De Polynormloodsen zijn de eerste gebouwen van Weverij De Ploeg die in het studiegebied gebouwd worden. Drie segmenten worden in 1956 gebouwd als noodoplossing om een gebouw te hebben waar de weverij in gevestigd kan worden, nadat de weverij aan het Eijkereind bij een brand verloren gaat. De loodsen bestaan bij de aanbouw uit drie hallen met een noordgevel die evenwijdig loopt aan de fabriek. Aanvankelijk zijn de loodsen bedoeld als tijdelijk bouwwerk. De loodsen worden echter nooit afgebroken en worden zelfs uitgebreid met een extra segment aan zowel de noord- als zuidzijde. Een nieuw ontwerp door Ruys voor het terrein van de omgeving van de Polynormloodsen wordt niet uitgevoerd. De actuele inrichting is vermoedelijk door de tuinman van Weverij de Ploeg aangelegd en ontworpen en heeft een utilitair karakter.

In de actuele situatie is het gebouw in gebruik als opslag en tijdelijk kantoor van Bruns B.V.

4.3.5.2 Analyse en interpretatie

Ten aanzien van de Polynormloods kunnen de volgende bevindingen worden opgetekend:

- De inrichting van dit deelgebied met de loodsen was tijdelijk bedoeld maar heeft een permanent karakter gekregen.
- Aan de actuele inrichting van dit deelgebied ligt geen ontwerp van Mien Ruys ten grondslag. De actuele inrichting is in de stijl van Ruys aangelegd, mogelijk door de tuinman van Weverij de Ploeg en een na de bouw van de fabriek ontstaan bosvak aan de zuidzijde.
- De gebruikte beplanting betreft standaard bos- en plantsoenbeplanting zonder bijzondere botanische en/of dendrologische aspecten.
- De inrichting van het deelgebied is verder geheel functioneel van opzet met een personeelsparkeerplaats, een personeelsfietsenstalling en een utilitair wegensysteem ten behoeve van het fabrieksverkeer.
- Het deelgebied ligt min of meer verborgen achter een haag en is daarmee te kenmerken als het "terrein achter de schermen" en behoorde niet tot de als parktuin ingerichte gebieden en had een zuiver utilitair karakter.
- De samenhang tussen de Polynormloodsen en de terreininrichting is functioneel van aard.

4.3.5.3 Tuinhistorische waardestelling

De contextuele tuinhistorische waarde van het deelgebied Omgeving Polynormloodsen is als onderdeel van het ensemble is positief.

De interne tuinhistorische waarde van het deelgebied Omgeving Polynormloodsen is indifferent.

5. AANBEVELINGEN

Ten aanzien van het Ploegpark en de directe omgeving daarvan kunnen vanuit het voorliggende onderzoek aanbevelingen worden gedaan.

Deze aanbevelingen zijn gegroepeerd in drie thema's:

- Bescherming;
- Beheer en onderhoud;
- Gebruik.

A. Bescherming

Hoewel niet diepgravend onderzocht, is er rondom het Ploegpark duidelijk sprake van een Ploegensemble. De verschillende onderdelen van dit ensemble horen qua ruimtelijke opzet, gebruik, sfeer en uitstraling ontegenzeggelijk bij elkaar. Ze hebben onderling een nadrukkelijke ruimtelijke relatie. Het Ploegensemble bezit als geheel ook nadrukkelijk een historische waarde. Vele onderdelen van het ensemble dragen de signatuur van Gerrit Rietveld en Mien Ruys en getuigen van het gedachtengoed van De Ploeg.

Het Ploegensemble is recent beschadigd geraakt, bijvoorbeeld doordat het notarishuis momenteel niet meer herkenbaar is als (voormalig) hoofdgebouw van De Ploeg. Ook op andere punten is aantasting van het ensemble te bespeuren.

Aanbevolen wordt het Ploegensemble als geheel nader te onderzoeken en hierbij ook een uitbreiding van de bescherming te overwegen.

Bij toekomstige planvorming en ontwikkelingen in dit gebied dient het Ploegensemble te fungeren als toetsingskader. De plannen moeten het ensemble niet verder versnipperen of minder zichtbaar maken en bij voorkeur versterken.

B. Beheer en onderhoud

Ten aanzien van het beheer en onderhoud van het deelgebied Ploegpark kunnen enige aanbevelingen worden gedaan.

Het Ploegpark is qua ruimtelijke opzet en onderliggende structuur gaaf aanwezig. Ook op detailniveau is de oorspronkelijke aanleg goed bewaard gebleven; veel van de aangetroffen inrichtingselementen en beplantingen zijn origineel en verkeren in redelijk tot goede staat. Het beheer en onderhoud is in het park sinds de verhuizing van de weverij in 2007 op hoofdlijnen uitgevoerd; de tuin als geheel is hierdoor enigszins verwaarloosd en er is achterstallig onderhoud.

De aanbevelingen ten aanzien van het beheer en onderhoud vanuit historisch perspectief zijn verdeeld in drie posten: groot onderhoud, regulier onderhoud en restauratie/reconstructie.

Groot onderhoud:

- In het deelgebied Ploegpark zijn de vrijstaande bomen in de boomweiden, op het oog, in goede staat.
- In de bosvakken is sprake van veel opslag, wat zorgt voor een zeer gesloten bosbeeld. Het overschot aan opslag dient te worden verwijderd, als deze toekomstbomen en eventueel gewenste heesters verdrukt.
- Ook in de bosranden is sprake van veel opslag en ruigtekruidenontwikkeling. Aanbevolen wordt deze te verwijderen en de bosrand te beheren met het oorspronkelijke streefbeeld: losse, in het gras voor de bosrand staande bomen en zichten het bosvak in.
- De beplanting van de heestervakken is op veel plekken origineel maar sterk verouderd en 'versleten'; deze kunnen naar de oorspronkelijke inrichtingsplannen worden gerevitaliseerd of herplant.
- In de omgeving van het voormalige fietsenhok zijn conifeergroepen sterk uitgegroeid tot boomachtige proporties. Deze groepen moeten worden terug gebracht in hun oorspronkelijk bedoelde proportie door snoei, verjonging of herplant.
- De bestrating met betonklinkers is op over het algemeen origineel en verkeert in redelijke staat; op enkele plaatsen moet verzakking worden hersteld.
- De Griontegels bij de borders zijn origineel; het ambachtelijke en verweerde uiterlijk behoort tot de oorspronkelijke uitstraling; aanbevolen wordt de bestaand tegels zoveel mogelijk te handhaven en vervanging tot een minimum te beperken.

Regulier onderhoud:

- Enige aandachtspunten bij de actuele toestand:
- Tijdens de restauratie en verbouwing van het fabrieksgebouw dient het tuinonderhoud aan de bestaande tuininrichting zoveel mogelijk te worden uitgevoerd;
- De hagen zijn tot op heden goed onderhouden maar dienen nu (juli 2016) met spoed te worden gesnoeid.

Restauratie/reconstructie:

- De vijver is lek en dient te worden gerestaureerd/opnieuw aangelegd. Bij voorkeur met hergebruik van de authentiek rand van de betonnen doorgroeitiegels. De inmiddels verdwenen beplanting met ligusterblokken voor de westgevel was zeer geslaagd en is veel gefotografeerd; het is spijtig dat ze verdwenen zijn. De actuele inrichting ter plaatse mist de kwaliteit van het oorspronkelijke ontwerp. Aanbevolen wordt deze te reconstrueren.
- De repeteerborders bij de fabriek zijn nagenoeg geheel verwilderd en de oorspronkelijke vaste planten zijn grotendeel verdwenen. Aanbevolen wordt deze te reconstrueren.
- Aan de zuidzijde van de fabriek ten noorden van de ingang is ten behoeve van de werkzaamheden aan het gebouw beplanting verwijderd. Aanbevolen wordt deze te reconstrueren.

C. Gebruik

Wat het Ploegpark betreft heeft het prioriteit het parkgebied weer 'levendig' te maken door het actief in gebruik te nemen in overeenstemming met de gebruikstraditie van 'De Ploeg'.

Daarbij wordt gedacht aan:

- Het plaatsen van kunstobjecten eventueel in tijdelijke/wisselende manifestaties/tentoonstellingen.
- De parktuin openstellen voor wandelaars.
- Terughoudend omgaan met autoverkeer en parkeerplaatsen in de centrale deel van de parktuin.
- De organisatie van evenementen.

Wat betreft het plaatsen van (tijdelijke) kunstwerken in het Ploegpark moet worden gedacht aan:

- Van oudsher worden kunstwerken vooral geplaatst in het parkdeel met de geometrische aanleg. In het gedeelte entrepark is terughoudendheid gewenst met het plaatsen van kunstwerken om het natuurlijke en stille karakter van het gebied te bewaren. Dit geldt ook voor lichtarmaturen, bebording en overige terreinmeubilair.
- Voor het plaatsen van tijdelijke kunstwerken dient met het oog op de monumentale status van het Ploegpark beleid te worden ontwikkeld. Het is aan de gemeente om hiervoor vergunning-technisch een modus te vinden.

Voor de noodzakelijke parkeerruimte voor personeel en bezoekers wordt momenteel gedacht aan het plein ter plaatse van de voormalige fietsenstalling midden in het Ploegpark. De verwachting is echter dat een grote hoeveelheid geparkeerde auto's de sfeer van de parktuin sterk gaat domineren. Als alternatief kan worden gedacht aan een uitbreiding van de bestaande personeelsparkeerplaats in het deelgebied 'Omgeving Polynormloodsen'. Deze plek is 'uit het zicht' vanuit de parktuin en de actuele situatie op deze alternatieve locatie heeft geen specifieke historische waarde. Als ontsluiting kan worden gedacht aan het verharderen van het huidige zandpad. Een situatie die is ontworpen door Mien Ruys, maar nooit tot uitvoer is gekomen.

6. LITERATUUR EN NOTEN

Literatuur

- *Weverij De Ploeg – Cultuurhistorische waardestelling - Het Oversticht, februari 2013*
- *Gerrit Rietveld en Mien Ruys in Bergeijk – Edwin & Norbert van Onna, 2008*
- *Renovatie Ploegpark – Werkgroep IVN, Stichting Natuurtuin 't Loo, september 2007*
- *Vaste Plantenboek – Mien Ruys, 1950*
- *8– en opbouw, De architect en de tuin – Mien Ruys, 1942*
- *Mien Ruys - beschrijving en documentatie van haar beroepspraktijk – Reinko Geertsema, afstudeerscriptie LH-Wageningen, 1982*
- *Mien Ruys – Leven en werken – Bonica Zijlstra, in opdracht van de Nederlandse Tuinenstichting, 1990*
- *Archief Heemkundekring Bergeijk*
- *Archief Buro Mien Ruys*
- *Persoonlijke gesprekken met Mien Ruys, 1985 - 1999*
- Dooremolen, W. van, *De historie van De Ploeg en zijn weverij te Bergeijk*. Rond 't Bergeijkse Heem 1, Heemkundekring Bergeijk (2009).
- Onna, E. van, 'De Samenwerking tussen Gerrit Rietveld en Mien Ruys in Bergeijk', in: *Blauwe Kamer* 6 (juni 2005), 21-31.
- Buro Mien Ruys/Diederendirrix architecten, *BKP Wonen in het Ploegpark* (2016).
- Dulk, L. den, 'Bedrijfstuinen van Mien Ruys', in: *Tuinjournaal* (september 2012), 13.
- Boterenbrood, H., *Weverij De Ploeg* (Rotterdam 1989).

Noten

1. Citaat overgenomen uit Dooremolen, W. van, *De historie van De Ploeg en zijn weverij te Bergeijk*. Rond 't Bergeijkse Heem 1, Heemkundekring Bergeijk (2009), p.28.
2. Voor deze paragraaf is gebruik gemaakt van de publicatie van W. van Dooremolen, *De historie van De Ploeg en zijn weverij te Bergeijk*. Rond 't Bergeijkse Heem 1, Heemkundekring Bergeijk (2009).
3. Boterenbrood, H., *Weverij De Ploeg* (Rotterdam 1989), p. 32.
4. Een repeteerborder is een klein borderdeel dat door Mien Ruys meerdere malen werd herhaald. Zo konden borders met enorme afmetingen gerealiseerd worden met slechts een beperkt aantal plantensoorten.
5. Buro Mien Ruys/Diederendirrix architecten, *BKP Wonen in het Ploegpark* (2016), 4.
6. Onna, E. van, 'De Samenwerking tussen Gerrit Rietveld en Mien Ruys in Bergeijk', in: *Blauwe Kamer* 6 (juni 2005), 21-31.

BIJLAGE 1. TOEGEPAST ASSORTIMENT HET PLOEGPARK

(samengesteld uit beschikbare beplantingsplannen)

Hagen/haagblokken

- Fagus sylvatica
- Ligustrum vulgare 'Atrovirens'
- Taxus baccata
- Acer campestre
- Cotoneaster dielsiana 'Elegans'

Vaste plantenborder: voor de haag

- Maclaeya yedoensis
- Lupinus Pharos
- Dephinium 'Andenken an August Koenemann'
- Artemisia ludoviciana 'Silver Queen'
- Papaver oriëntale 'May Queen'
- Iberis sempervirens 'Snowflake'
- Geranium platypetalum
- Achillea 'Coronation Gold'
- Helenium 'Moerheim Beauty'
- Helenium 'Rubinkuppel'
- Aster novi-belgii 'Eventide'
- Salvia superba
- Geum coccineum 'Borisii'
- Helianthus atrorubens 'Gullick's Variety'

(vervangen door Campanula lactiflora 'Prichard's Variety')

Vaste plantenborder: voor de gevel

- Aster novi-belgii 'Marie Ballard'
- Campanula lactiflora 'Loddon Anna'
- Salvia nemorosa 'Ostfriesland'
- Anchusa azurea 'Dropmore' (zo vind ik 'm op Google)
- Iris germanica 'Senlac'
- Saponaria ocymoides
- Sedum spectabile 'Brillant'
- Cirsium rivulare 'Atropurpureum'
- Centaurea dealbata 'Steenbergii'
- Phlox paniculata 'Aida'
- Helictotrichon sempervirens (oude naam: Avena sempervirens)
- Gypsophila 'Rosenschleier'
- Aster novi-belgii 'Winston Churchill'

- Chelone obliqua

Heestergroepen

- Ilex aquifolium
- Forsythia spectabilis
- Prunus incisa
- Philadelphus 'Lemoinei'
- Cornus alba 'Sibirica'
- Ilex aquifolium 'Pyramidalis'
- Rosa rugosa
- Crataegus oxyacantha 'Paulii'
- Cornus mas
- Rosa 'Richardii'
- Symphoricarpos chenaultii
- Laburnum watereri 'Vossii'
- Kerria japonica
- Picea omorika
- Tsuga canadensis
- Buddlejia davidii 'Royal Red'
- Berberis wilsoniae
- Picea abies 'Maxwellii'
- Rosa 'Clair Matin'
- Cotinus coggygria 'Rubrifolius'
- Halimodendron
- Elaeagnus ebbingei
- Prunus spinosa 'Purpurea'
- Malus 'Profusion'
- Elaeagnus angustifolia
- Corylus avellana 'Fuscorubra'
- Rosa rugosa 'Schneezwerg'
- Sambucus racemosa 'Moerheimii'
- Halesia carolina
- Kolkwitzia amabilis
- Viburnum plicatum 'Tomentosum'
- Berberis stenophylla
- Spiraea veitchii
- Malus 'Professor Sprenger'
- Exochorda racemosa
- Rosa eglanteria (wetenschappelijke naam: Rosa rubiginosa)
- Viburnum plicatum 'St Keverne'
- Prunus yedoensis

- *Cornus alba* 'Sibirica'
- *Cotoneaster* x *watereri* 'Aldenhamensis'
- *Chaenomeles* x *superba* 'Crimson and Gold'
- *Rosa rugosa* 'Dagmar Hastrup'
- *Cotoneaster dielsiana* 'Elegans'
- *Prunus serrulata* 'Shirofugen'
- *Magnolia soulangeana*

Bomen

- *Cedrus atlantica* 'Glaucua'
- *Acer pseudoplatanus*
- *Alnus*
- *Salix alba* 'Liempde'
- *Juglans nigra*
- *Metasequoia glyptostroboides*
- *Acer saccharinum*